

REPUBLIKA HRVATSKA
ISTARSKA ŽUPANIJA
Upravni odjel za održivi razvoj
Odsjek za gospodarstvo

Flanatička 29, 52100 Pula, p.p. 198
tel. 052 372 190; fax 372 191

Klasa: 021-04/06-01/03
Urbroj: 2163/1-08-03/2-06-42
Pula, 30.06.2006.

ISTARSKA ŽUPANIJA
Stručna služba za poslove
Poglavarstva i Skupštine
Dršćevka 3
52000 Pazin

Predmet: **Prijedlog Zaključka o informaciji o radno aktivnom stanovništvu**
Istarske županije
- dostavlja se

u prilogu dostavljamo Prijedlog Zaključka o informaciji o radno aktivnom stanovništvu Istarske županije zbog razmatranja na slijedećoj sjednici Županijskog poglavarstva Istarske županije.

S poštovanjem

PROČELNIK

Josip Zidarić, dipl.ing.arh.

Prilog:
- Prijedlog Zaključka
- Obrazloženje

Na temelju članka 59. i 77. Statuta Istarske županije (Službene novine Istarske županije br. 6/03 - pročišćeni tekst, 10/04, 13/05) , Poglavarstvo Istarske županije na sjednici održanoj dana _____ donosi slijedeći

ZAKLJUČAK

1. Prihvaća se Informacija o radno aktivnom stanovništvu Istarske županije, koja čini sastavni dio ovog Zaključka.

2. Informacija iz točke 1. ovog Zaključka upućuje se Županijskoj skupštini Istarske županije na razmatranje i usvajanje.

3. Za izvjestitelja po točki 1. zadužuje se Josip Zidarić, dipl. ing. arh. – pročelnik Upravnog odjela za održivi razvoj.

4. Ovaj Zaključak stupa na snagu danom donošenja

Klasa:
Urbroj:

REPUBLIKA HRVATSKA
ISTARSKA ŽUPANIJA
ŽUPANIJSKO POGGLAVARSTVO

Predsjednik

Ivan Jakovčić

Na temelju članka 36. Statuta Istarske županije („Službene novine Istarske županije“, - pročišćeni tekst, br, 6/03, 10/04 i 13/05), Županijska skupština Istarske županije na sjednici održanoj dana 2006. godine, donosi slijedeći

ZAKLJUČAK

o prihvaćanju Informacije o radno aktivnom stanovništvu Istarske županije

1. Prihvaća se Informacija o radno aktivnom stanovništvu Istarske županije, koja čini sastavni dio ovog Zaključka.
2. Ovaj Zaključak stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u „Službenim novinama Istarske županije“.

Klasa:
Urbroj:
Pazin,

REPUBLIKA HRVATSKA
ISTARSKA ŽUPANIJA
ŽUPANIJSKA SKUPŠTINA

Predsjednik Županijske skupštine
Istarske županije

Anton Peruško

OBRAZLOŽENJE

I. PRAVNA OSNOVA ZA DONOŠENJE ZAKLJUČKA

Pravni temelj za donošenje ovog akta sadržan je u odredbama čl. 59. i 77. Statuta Istarske županije (Službene novine Istarske županije br. 6/03 - pročišćeni tekst, 10/04, 13/05).

II. OCJENA STANJA I RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKLJUČKA

Informacija o radno aktivnom stanovništvu Istarske županije je sačinjena na inicijativu Hrvatske stranke umirovljenika, na osnovu informacija i podataka dobivenih od svih relevantnih subjekata u Istarskoj županiji.

Protetkih petnaestak godina i Istarska županija je slijedila sudbinu hrvatskog gospodarstva, što znači da su se sve posljedice tranzicije odrazile u punoj mjeri i na tržište rada. Proces prilagodbe poslodavaca i zaposlenika nije bezbolan, te dolazi do povreda prava i obveza iz radnih odnosa.

Poslodavci su suočeni sa sve oštrijom konkurencijom za opstanak na tržištu i potrebom smanjenja troškova; a zaposlenici se moraju prilagoditi novim trendovima na tržištu rada: ulasku stranog kapitala, većoj mobilnosti, cjeloživotnom učenju i sl.

Globalizacija donosi nova pravila ponašanja, zaoštava konkurenciju do krajnjih granica i sve je teže održati korektnost odnosa poslodavaca/kapitala i zaposlenika, pri čemu ključnu ulogu ima zakonodavac.

Zbog poboljšanja sadašnjeg stanja na tržištu rada, potrebno je poduzeti aktivnosti na nacionalnoj i regionalnoj razini, kako je predloženo u Zaključnom dijelu informacije. Sinergijom aktivnosti na obje razine, moguće je očekivati povoljnija kretanja u oblasti radnih odnosa, povećanje životnog standarda stanovništva i brži gospodarski razvoj Istre.

III. TEKST PRIJEDLOGA ZAKLJUČKA

Tekst prijedloga Zaključka sastavni je dio ovog obrazloženja.

REPUBLIKA HRVATSKA
ISTARSKA ŽUPANIJA

INFORMACIJA
O RADNO AKTIVNOM STANOVNIŠTVU
ISTARSKE ŽUPANIJE

Pula, lipanj 2006.

SADRŽAJ

	str.
UVOD	3
1. Struktura stanovništva po ekonomskoj aktivnosti	4
2. Struktura poslovnih subjekata u Istarskoj županiji	10
3. Zaposlenost i nezaposlenost u razdoblju od 1991. do 2005. godine	11
4. Posredovanje pri zapošljavanju	16
5. Cijena rada	20
6. Povrede kolektivnih ugovora i Zakona o radu od strane poslodavaca	25
6.1. Izvješće Državnog inspektorata	25
6.2. Izvješća prekršajnih sudova	28
6.3. Izvješća općinskih sudova	29
7. Sindikat	30
7.1. Savez samostalnih sindikata Hrvatske - Ured Istarske županije	30
7.2. Sindikat metalaca Hrvatske - Sindikalna podružnica Uljanik	34
8. Poslodavci	35
8.1. Hrvatska udruga poslodavaca - HUP	35
8.2. HGK Županijska komora Pula	36
8.3. Obrtnička komora Istarske županije	37
ZAKLJUČNO	39

UVOD

Prijedlog Hrvatske stranke umirovljenika za održavanjem tematske sjednice Skupštine Istarske županije u ožujku 2006. godine o radno aktivnom stanovništvu Istre je prihvaćen, te je Odsjek za gospodarstvo Upravnog odjela za održivi razvoj, u koordinaciji sa gospodinom Tuliom Demetlikom, članom Županijskog poglavarstva Istarske županije zaduženim za gospodarski i održivi razvoj, pristupio pripremi informacije.

Zbog kompleksnosti teme, zatraženo je očitovanje svih relevantnih subjekata u Istarskoj županiji, koji mogu dati svoj kvalitativni doprinos sagledavanju problematike o kojoj će se raspravljati, a to su: Ured državne uprave u Istarskoj županiji; Savez samostalnih sindikata Hrvatske – Ured Istarske županije; Sindikat metalaca Republike Hrvatske – Regionalno povjereništvo Istarske županije; Sindikat Istre i Kvarnera; Sindikat metalaca Hrvatske – Podružnica Uljanik; Državni inspektorat; općinski i prekšajni sudovi u Istri; Hrvatska udruga poslodavaca; Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Pula; Obrtnička komora Istarske županije i Porezna uprava. Njihova očitovanja su ugrađena u cjelosti, uz poneke neznatne i sadržajno nebitne izmjene. U nekim dijelovima dopunjeni su sa podacima i tekstom autora cjelovitog materijala.

Osnovna nit vodilja u pripremi materijala je bila da on bude kvalitetna podloga za sadržajnu i konstruktivnu raspravu.

U prikupljanju i obradi podataka javile su se teškoće, primjerice: promjena metodologije praćenja pojedinih vrsta podataka; nedovoljan ili neusporediv niz podataka za analizu; nemogućnost dobivanja ili nepostojanje nekih važnih službenih i verificiranih podataka za razinu županije i sl.

Rad je koncipiran u nekoliko poglavlja.

U prvom poglavlju su prezentirani statistički podaci o stanovništvu Istre i njegovoj strukturi po ekonomskoj aktivnosti. Da bi se dobio uvid o broju i strukturi poslodavaca, pripremljena je, u drugom poglavlju, kratka informacija o aktualnom stanju za ožujak 2006. godine.

Trendovi zaposlenosti i nezaposlenosti u Istarskoj županiji u razdoblju od 1991. do 2005. godine su tema trećeg poglavlja. Informacija o djelatnosti i ulozi Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u posredovanju pri zapošljavanju i očitovanje Područne službe Pula sadržani su u četvrtom dijelu.

Cijena rada je tema petog poglavlja. Slijedi očitovanje Državnog inspektorata – Odsjeka za nadzor u području radnih odnosa Područne jedinice Rijeka, te sažetak izvještaja općinskih i prekšajnih sudova na području Istarske županije, a vezano za povrede kolektivnih ugovora i Zakona o radu od strane poslodavaca.

Sedmo poglavlje sadrži viđenje problematike od strane sindikata, a osmo od strane poslodavaca: Hrvatske udruge poslodavaca, Hrvatske gospodarske komore – Županijske komore Pula i Obrtničke komore Istarske županije.

U zaključnom dijelu je dat sažetak na temelju iznijetih činjenica i spoznaja o stanju na tržištu rada u Istri, te preporuke za buduće aktivnosti.

1. STRUKTURA STANOVNIŠTVA PO EKONOMSKOJ AKTIVNOSTI

Prema Popisu stanovništva iz 2001. godine, u Istarskoj županiji je evidentirano 206.344 stanovnika; od čega je njih 135.445 činilo radni kontingent. Pojam radnog kontingenta (radno sposobnog stanovništva) se odnosi na broj stanovnika određene životne dobi, tj. na žensko stanovništvo staro od 15 do uključivo 59 godina i muško stanovništvo od 15 do uključivo 64 godine života, koje se s obzirom na teoretsku fiziološku sposobnost smatra radno sposobnim stanovništvom.

Aktivno stanovništvo čine sve osobe koje pridonose ili su spremne pridonositi proizvodnji dobara i usluga u određenom razdoblju radi stjecanja sredstava za život; odnosno uključuje zaposlene i nezaposlene osobe. Od ukupnog kontingenta stanovništva, aktivno je bilo 46,5 % .

Zaposleni su sve osobe koje su u vrijeme Popisa ili pretežito u 12 mjeseci koji su prethodili Popisu obavljale posao u cilju stjecanja sredstava za život. U zaposlene ulaze i sve osobe koje su u vrijeme Popisa bile trenutačno odsutne s posla, a koje će se vratiti na posao nakon prestanka razloga odsutnosti. Zaposleni su činili 38,7 % ukupnog stanovništva; 59 % radno sposobnog kontingenta i 83,5 % aktivnog stanovništva.

Nezaposlene su sve osobe koje u vrijeme Popisa ili pretežito u tijeku 12 mjeseci koji su prethodili Popisu nisu imale posao, a poduzimale su aktivnosti za nalaženje posla. Nezaposlenih je bilo 7,7 % u ukupnom broju stanovnika; 11,7 % u kontingentu radno sposobnih i 16,5 % u aktivnom stanovništvu.

Neaktivno stanovništvo čine osobe do navršenih 15 godina; osobe u radno sposobnom stanovništvu koje nisu zaposlene ili nezaposlene; te žene s navršenih 59 godina i muškarci s navršene 64 godine. Prema Popisu 2001. u Istri je bilo 53,5 % neaktivnog stanovništva.

Tablica 1

**STANOVNIŠTVO PREMA STAROSTI, SPOLU, AKTIVNOSTI I MJESTU STANOVANJA
U ISTARSKOJ ŽUPANIJI, POPIS 2001.**

	Ukupan broj stanovnika ¹⁾			Aktivno stanovništvo (zaposleni i nezaposleni)			Zaposleni			Nezaposleni			Neaktivni		
	svega	muški	ženski	svega	muški	ženski	svega	muški	ženski	svega	muški	ženski	svega	muški	ženski
Istarska županija	206.344	99.969	106.375	95.694	52.363	43.331	79.876	44.275	35.601	15.818	8.088	7.730	110.286	47.413	62.873
Stanovani unutar iste županije	202.311	97.924	104.387	94.718	51.790	42.928	79.087	43.793	35.294	15.631	7.997	7.634	107.451	46.050	61.401
Stanovani u drugoj županiji	930	472	458	439	253	186	344	209	135	95	44	51	488	217	271
Stanovani u inozemstvu	868	448	420	394	239	155	315	198	117	79	41	38	466	202	264
Nepoznato mjesto stanovanja	2.235	1.125	1.110	143	81	62	130	75	55	13	6	7	1.881	944	937

1) Razlika do ukupno odnosi se na nepoznatu aktivnost.

Tablica 2

**STANOVNIŠTVO PREMA STAROSTI, SPOLU, AKTIVNOSTI I MJESTU STANOVANJA
U ISTARSKOJ ŽUPANIJI, POPIS 2001.**

	Ukupan broj stanovnika ¹⁾			Aktivno stanovništvo (zaposleni i nezaposleni)			Zaposleni			Nezaposleni			Neaktivni		
	svega	muški	ženski	svega	muški	ženski	svega	muški	ženski	svega	muški	ženski	svega	muški	ženski
Istarska županija	206.344	99.969	106.375	95.694	52.363	43.331	79.876	44.275	35.601	15.818	8.088	7.730	110.286	47.413	62.873
0-4	8.787	4.419	4.368	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8.787	4.419	4.368
5-9	9.888	5.059	4.829	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9.888	5.059	4.829
10-14	12.502	6.450	6.052	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12.502	6.450	6.052
15-19	13.794	6.986	6.808	2.587	1.504	1.083	1.183	647	536	1.404	857	547	11.189	5.474	5.715
20-24	14.630	7.498	7.132	9.910	5.396	4.514	6.879	3.717	3.162	3.031	1.679	1.352	4.699	2.089	2.610
25-29	13.168	6.729	6.439	11.603	6.111	5.492	9.253	4.976	4.277	2.350	1.135	1.215	1.546	607	939
30-34	13.323	6.494	6.829	12.170	6.242	5.928	10.308	5.411	4.897	1.862	831	1.031	1.138	241	897
35-39	15.660	7.762	7.898	14.222	7.416	6.806	12.299	6.561	5.738	1.923	855	1.068	1.407	328	1.079
40-44	17.127	8.532	8.595	15.248	7.944	7.304	13.370	7.078	6.292	1.878	866	1.012	1.856	576	1.280
45-49	17.033	8.542	8.491	14.507	7.780	6.727	12.772	6.925	5.847	1.735	855	880	2.492	743	1.749
50-54	14.700	7.348	7.352	10.250	6.223	4.027	9.104	5.593	3.511	1.146	630	516	4.428	1.113	3.315
55-59	10.169	4.900	5.269	3.446	2.491	955	3.079	2.208	871	367	283	84	6.711	2.401	4.310
60-64	12.542	5.841	6.701	1.170	883	287	1.093	815	278	77	68	9	11.359	4.953	6.406

	Ukupan broj stanovnika ¹⁾			Aktivno stanovništvo (zaposleni i nezaposleni)			Zaposleni			Nezaposleni			Neaktivni		
	svega	muški	ženski	svega	muški	ženski	svega	muški	ženski	svega	muški	ženski	svega	muški	ženski
65-69	11.288	5.237	6.051	223	163	60	214	155	59	9	8	1	11.061	5.072	5.989
70-74	9.412	3.877	5.535	85	71	14	81	67	14	4	4	-	9.321	3.803	5.518
75-79	6.420	2.359	4.061	31	23	8	30	22	8	1	1	-	6.387	2.335	4.052
80-84	2.752	931	1.821	11	8	3	11	8	3	-	-	-	2.740	923	1.817
85-89	1.636	479	1.157	1	1	-	1	1	-	-	-	-	1.635	478	1.157
90-94	677	180	497	-	-	-	-	-	-	-	-	-	677	180	497
95-99	90	25	65	-	-	-	-	-	-	-	-	-	90	25	65
100-104	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	8
Nepoznato	738	321	417	230	107	123	199	91	108	31	16	15	365	144	221

1) Razlika do ukupno odnosi se na nepoznatu aktivnost.

Izvor: DZS

Tablica 3

**BROJ STANOVNIKA I RADNI KONTINGENT
OD 1971. DO 2001. GODINE**

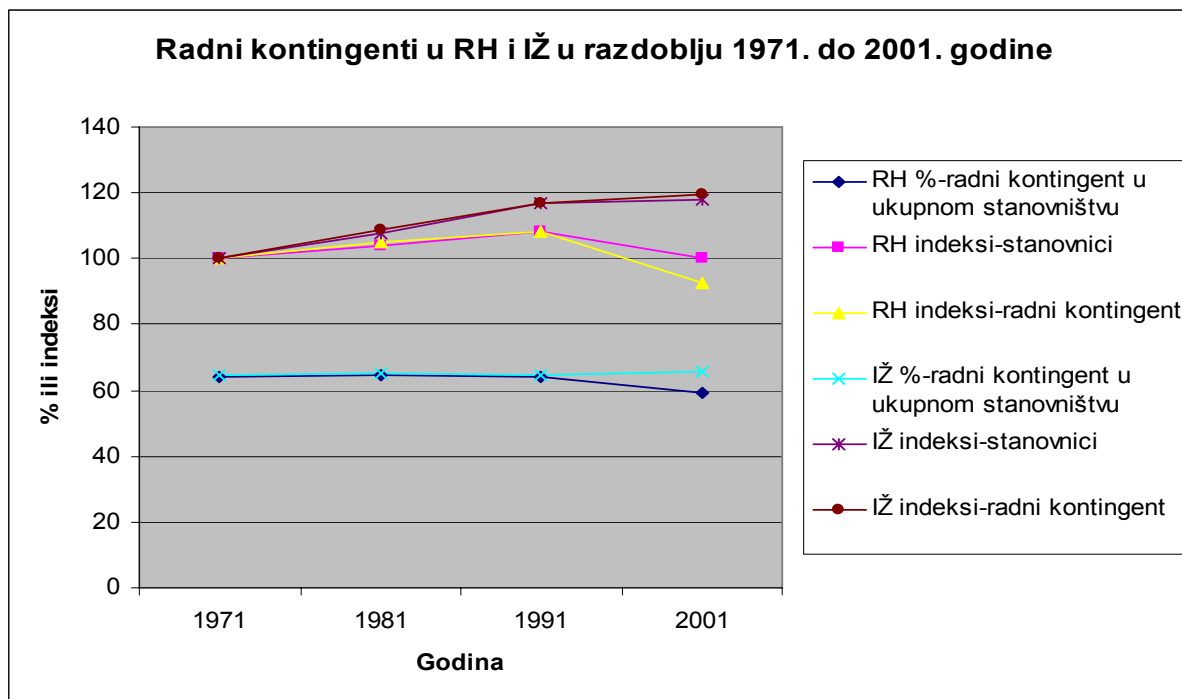
		1971	1981	1991	2001
REPUBLIKA HRVATSKA	Broj stanovnika	4.426.221	4.601.469	4.784.265	4.437.460
	Radni kontingent	2.843.979	2.983.331	3.077.538	2.635.565
	% radnog kontingenta u ukupnom stanovništvu	64,25	64,83	64,33	59,39
	Indeks – broj stanovnika (1971=100)	100	103,96	108,09	100,25
	Indeks – radni kontingent (1971=100)	100	104,90	108,21	92,67
ISTARSKA ŽUPANIJA	Broj stanovnika	175.199	188.332	204.346	206.344
	Radni kontingent	113.156	122.890	132.003	135.445
	% radnog kontingenta u ukupnom stanovništvu	64,59	65,25	64,60	65,64
	Indeks – broj stanovnika (1971=100)	100	107,50	116,64	117,78
	Indeks – radni kontingent (1971=100)	100	108,60	116,66	119,70

Izvor: DZS; izračuni autora

Analizom kretanja broja stanovnika i radnog kontingenta u Republici Hrvatskoj i Istarskoj županiji u 2001. godine u odnosu na 1971. godinu, utvrđeno je slijedeće:

- u Hrvatskoj je povećan broj stanovnika za 0,25 % ili 11.239; a u Istri za 17,78 % ili 31.145 osoba;
- radni kontingent se na razini Hrvatske smanjio za 208.414 osoba; a u Istri povećao za 22.289;
- na razini Hrvatske je smanjen udio radnog kontingenta u ukupnom stanovništvu za 7,33 % ; a u Istri je povećan za 19,70 %.

Graf 1

Tablica 4

KORISNICI MIROVINA PO SVIM OSNOVAMA
- stanje na dan 31.03.

Godina	REPUBLIKA HRVATSKA	Prosječna mirovina u kn	ISTARSKA ŽUPANIJA	Prosječna mirovina u kn
2003.	1.047.761	-	47.019	-
2004.	1.058.852	-	47.994	-
2005.	1.022.405	1.829,30	47.399	2.038,17
2006.	1.033.741	1.868,29	48.050	2.091,67
Razlika (2006.-2003.)	-14.020		+1.031	

Izvor: HZMO

U Istarskoj županiji je 31.03.2006. evidentirano ukupno 48.050 korisnika mirovina po svim osnovama; što čini 23,29 % kontingenta stanovništva iz Popisa 2001. godine. Na razini Hrvatske umirovljenici čine također 23,30 % ukupnog broja stanovnika.

Prosječna mirovina u ožujku u Istarskoj županiji je bila veća nego u Republici Hrvatskoj za 11,42 % u 2005. godini i za 11,95 % u 2006. godini.

2. STRUKTURA POSLOVNIH SUBJEKATA U ISTARSKOJ ŽUPANIJI

Prema Priopćenju Državnog zavoda za statistiku br. 11.1.1/1. od 5. svibnja 2006. godine, u Istarskoj županiji je bilo registrirano u ožujku 2006. godine 17.146 pravnih osoba ili 7,5 % svih registriranih pravnih osoba na području Republike Hrvatske.

Tablica 5

	Registrirane pravne osobe ukupno	Trgovačka društva		Poduzeća i zadruge		Registrirane ustanove, tijela, udruge i	Subjekti u obrtu i slobodnim zanimanjima
		registrirana	aktivna	registrirani	aktivni		
Republika Hrvatska	229 855	100 331	77 810	82 669	8 222	46 855	97 225
Istarska županija	17 146	8 551	6 875	5 918	398	2 677	8 338

Izvor: DZS

Usporedba broja pravnih osoba u Registru Državnog zavoda za statistiku, u odnosu na broj aktivnih pravnih osoba u administrativnim registrima, pokazuje da je udio aktivnih pravnih osoba manji od polovine.

Kod trgovačkih društava ta je razlika najmanja, jer je riječ o subjektima koji su usklađeni prema Zakonu o trgovačkim društvima ili o onima koji su novoosnovani u skladu s tim propisom. Njihov udio prema aktivnosti pokazuje da nije aktivno oko 20 % subjekata.

Poduzeća i zadruge su skupina subjekata s najvećom apsolutnom razlikom, koja se uglavnom odnosi na subjekte koji nisu podnijeli zahtjev za usklađenje sa Zakonom o trgovačkim društvima i koji će, nakon okončanja ovog postupka, biti brisani iz Registra. Najveći broj aktivnih subjekata u ovoj skupini, oko 400, postupkom usklađenja prijeći će u status trgovačkih društava.

U skupini ustanova, tijela, udruga, društava i organizacija razlika između dvaju podataka nije posljedica neaktivnosti tih subjekata kao u prijašnjim skupinama. Upis u Registar Državnog zavoda za statistiku za tu vrstu subjekata različit je u odnosu na njihovo vođenje u administrativnim registrima, npr. Registar Državnog zavoda za statistiku upisuje svako tijelo jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave pojedinačno, a administrativni registri pri vođenju se rukovode računima preko kojih se odvija poslovanje tih jedinica.

Podatak o broju subjekata obrta i slobodnih zanimanja odnosi se na broj samostalnih poduzetnika koji zapošljavaju ili ne zapošljavaju zaposlenike i na broj osoba koje obavljaju profesionalnu djelatnost prema evidencijama mirovinskog osiguranja.

Tablica 6

3. ZAPOSLENOST I NEZAPOSLENOST U RAZDOBLJU OD 1991. DO 2005. GODINE

God.	Republika Hrvatska							Istarska županija						
	Zaposleni				Nezaposleni			Zaposleni				Nezaposleni		
	u posl. subjektima	u obrtima	ukupno	Indeks 1991=100	God. prosjek	Indeks 1991=100	Stopa nezaposl.	u posl. subjektima	u obrtima	ukupno	Indeks 1991=100	God. prosjek	Indeks 1991=100	Stopa nezaposl.
1991	1.303.000	129.000	1.432.000	100	253.669	100	15,0	68.282	8.883	77.165	100	9.223	100	10,68
1992	1.138.000	123.000	1.261.000	88,1	266.568	105,1	17,5	60.602	9.650	70.252	91,0	10.654	115,5	13,17
1993	1.108.000	130.000	1.238.000	86,5	250.779	98,9	16,8	57.877	10.161	68.038	88,2	8.489	92,0	11,09
1994	1.062.000	149.000	1.211.000	84,6	243.324	95,9	16,7	55.076	10.608	65.684	85,1	7.490	81,2	10,24
1995	1.027.000	169.000	1.196.000	83,5	240.601	94,8	16,7	52.330	11.894	64.224	83,2	7.703	83,5	10,71
1996	1.012.000	183.000	1.195.000	83,4	261.022	102,9	17,9	53.678	13.431	67.109	87,0	8.553	92,7	11,31
1997	995.000	192.000	1.187.000	82,9	277.691	109,5	19,0	52.750	14.674	67.424	87,4	9.768	105,9	12,65
1998	1.071.000	201.000	1.272.000	88,8	287.762	113,4	18,4	51.940	15.072	67.012	86,8	10.136	109,9	13,14
1999	1.058.000	205.000	1.263.000	88,2	321.866	126,9	20,3	53.431	14.476	67.907	88,0	10.840	117,5	13,76
2000	1.053.260	204.501	1.257.761	87,8	357.872	141,1	22,2	54.376	14.432	68.808	89,2	11.446	124,1	14,26
2001	1.056.141	216.395	1.272.536	88,9	380.195	149,9	23,0	55.302	15.393	70.695	91,6	11.105	120,4	13,58
2002	1.060.108	228.736	1.288.844	90,0	389.741	153,6	23,2	56.067	16.405	72.472	93,9	10.027	108,7	12,15
2003	1.076.619	233.695	1.310.314	91,5	329.799	130,0	20,1	56.120	17.458	73.578	95,4	6.432	69,7	8,04
2004	1.095.643	244.675	1.340.318	93,6	309.875	122,2	18,8	59.198	18.371	77.569	100,5	6.182	67,0	7,38
								- 1.941		- 1.941				(bez MUP-a i MORH-a)
								57.257		75.628	98,0			7,56
2005	1.099.487	250.385	1.349.882	94,3	308.738	121,7	18,6	60.283	18.919	79.202	102,6	6.374	69,1	7,44

Izvor: DZS; izračuni autora

Podaci o broju zaposlenih u pravnim osobama po županijama dobiveni su na temelju istraživanja koje se provodi jednom godišnje, sa stanjem 31. ožujka. Ovim istraživanjem su obuhvaćene pravne osobe svih oblika vlasništva, tijela državne vlasti, tijela državne uprave i tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave na području Republike Hrvatske.

Podaci su prikupljeni izvještajem (RAD-1G) koji se u pravnim osobama popunjava na temelju evidencija o zaposlenima. U podatke je uključena procjena broja zaposlenih u pravnim osobama koje imaju manje od 10 zaposlenih, a za koje nisu ispisani izvještaji; kao i zaposleni u policiji i obrani.

Broj zaposlenih u obrtu i u djelatnostima slobodnim profesijama se preuzima iz evidencija aktivnih osiguranika Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje. Tim podacima su obuhvaćeni vlasnici i zaposlenici prijavljeni službama Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje.

Individualni poljoprivrednici nisu uključeni u ukupan broj zaposlenih. U evidenciji Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, broj osiguranih osoba po osnovi bavljenja poljoprivredom se kreće u Istarskoj županiji, u protekle četiri godine, između 1.500 i 2.000.

Zaposleni u MORH-u i MUP-u su uključeni u podatke o zaposlenima u pravnim osobama na razini Hrvatske za cjelokupno promatrano razdoblje; a od 2004. godine su uključeni i na županijskim razinama (u Istri 1.941 osoba)

Stope nezaposlenosti su izvedene iz raspoloživih podataka, po slijedećem izračunu:

$$\text{Stopa nezaposlenosti} = \frac{\text{Broj nezaposlenih} \times 100}{(\text{Broj zaposlenih} + \text{Broj nezaposlenih}) \text{ Radno aktivno stanovništvo}}$$

Zbog sezonskog karaktera zapošljavanja u Istarskoj županiji, kao podatak o broju nezaposlenih uzet je godišnji prosjek. Ista metodologija je korištena i za izračun stope nezaposlenosti na razini Hrvatske.

U 2005. godini su, u odnosu na 1991. godinu, utvrđena slijedeća kretanja:

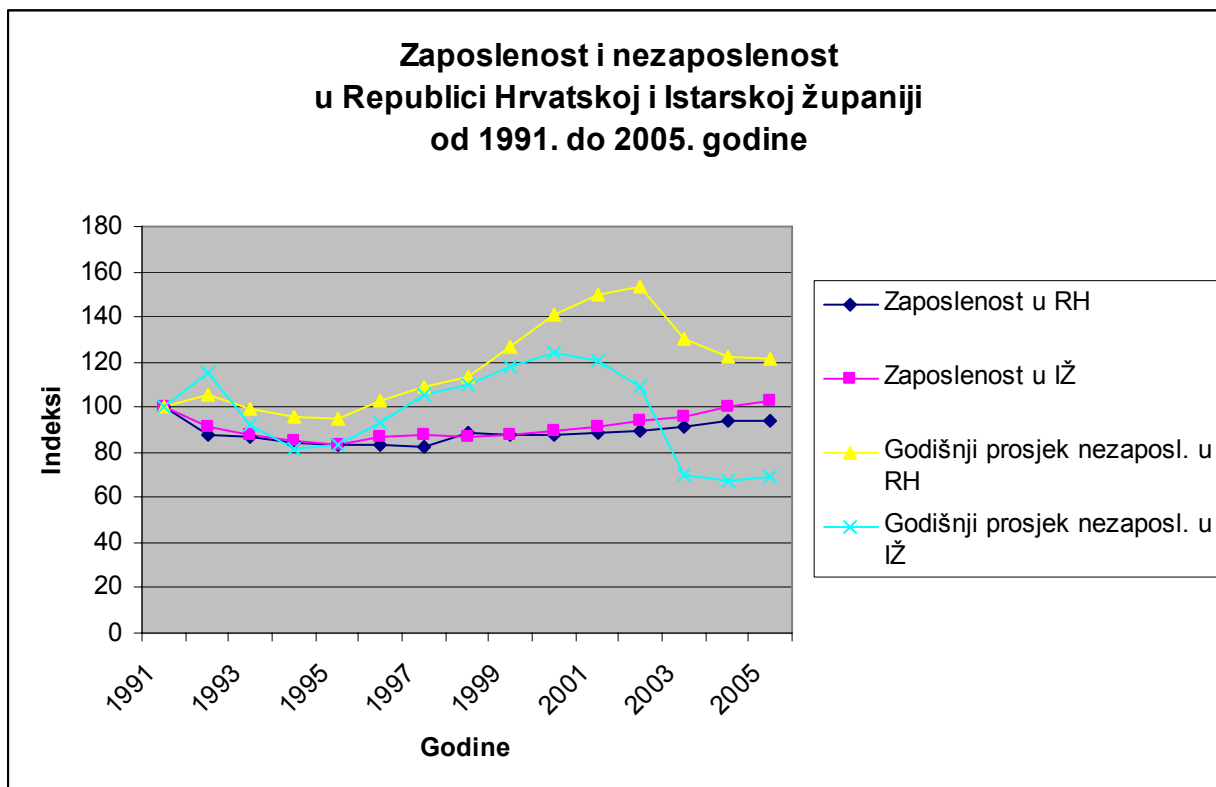
na razini Republike Hrvatske

- smanjenje broja zaposlenih za 5,7 %;
- povećanje broja nezaposlenih za 21,7 %;
- povećanje stope nezaposlenosti sa 15 na 18,6 %;

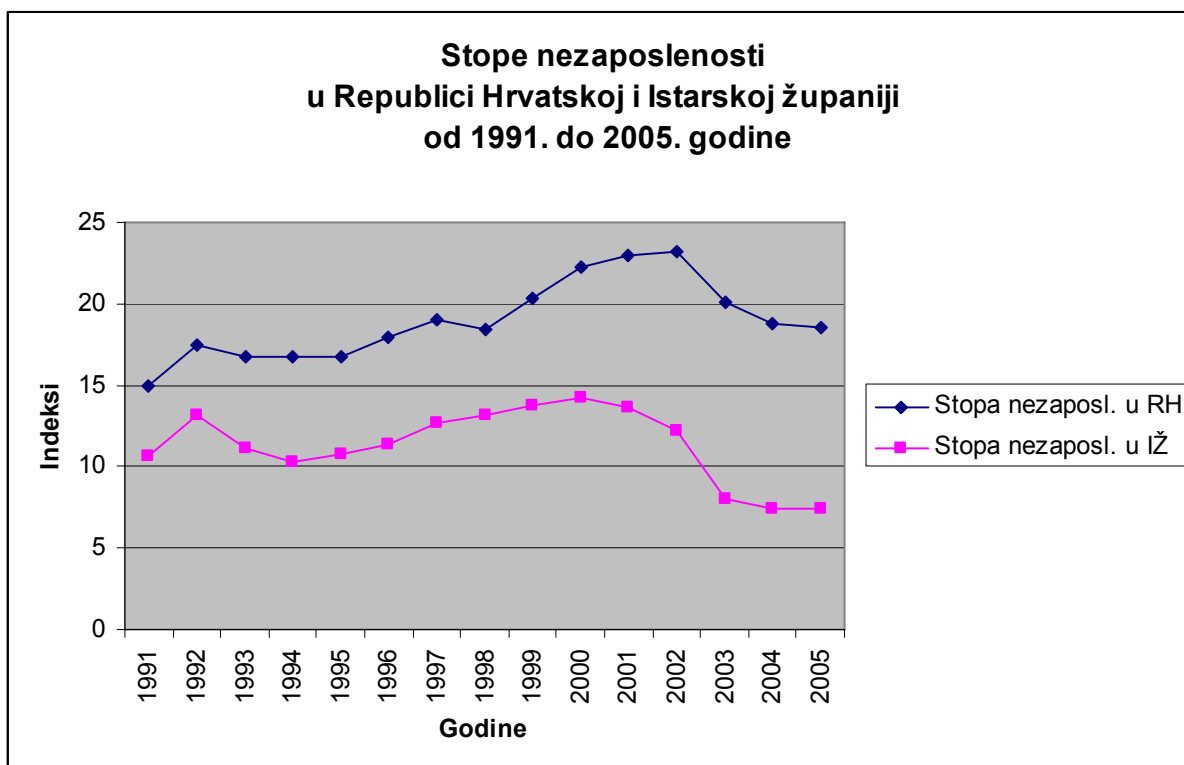
za Istarsku županiju

- povećanje broja zaposlenih za 2,6 %;
- smanjenje broja nezaposlenih za 30,9 %;
- smanjenje stope nezaposlenosti sa 10,68 na 7,44 %.

Graf 2

Graf 3

Tablica 7

**STRUKTURA ZAPOSLENOSTI U ISTARSKOJ ŽUPANIJI PO DJELATNOSTIMA
u razdoblju 2001-2005., stanje na dan 31.03.**

DJELATNOST	ZAPOSLENI U 2001.G.			ZAPOSLENI U 2002.G.			ZAPOSLENI U 2003.G.			ZAPOSLENI U 2004.G.			ZAPOSLENI U 2005.G.		
	Pravne osobe	Obrti i slob. profesije	Ukupno	Pravne osobe	Obrti i slob. profesije	Ukupno	Pravne osobe	Obrti i slob. profesije	Ukupno	Pravne osobe	Obrti i slob. profesije	Ukupno	Pravne osobe	Obrti i slob. profesije	Ukupno
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	737	112	849	724	138	862	742	171	913	708	180	888	747	207	954
Ribarstvo	107	574	681	119	589	708	365	615	980	120	625	745	103	661	764
Rudarstvo	235	-	235	289	2	291	292	10	302	250	16	266	220	20	240
Prerađivačka industrija	14.519	1.845	16.364	14.333	2.040	16.373	13.814	2.101	15.915	13.750	2.279	16.029	14.332	2.218	16.550
Opskrba elektr. energijom, plinom i vodom	1.645	-	1.645	1.598	-	1.598	1.569	-	1.569	1.557	-	1.557	1.559	-	1.559
Graditeljstvo	3.220	2.082	5.302	3.435	2.224	5.659	3.528	2.498	6.026	3.922	2.744	6.666	4.110	3.022	7.132
Trgovina i servisi	8.943	3.220	12.163	9.243	3.384	12.627	9.594	3.632	13.226	10.138	3.780	13.918	10.644	3.827	14.471
Hoteli i restorani	5.698	3.190	8.888	5.870	3.450	9.320	5.417	3.615	9.032	5.616	3.768	9.384	5.319	3.831	9.150
Prijevoz, skladištenje i veze	3.069	1.075	4.144	3.135	1.118	4.253	3.098	1.164	4.262	3.096	1.206	4.302	3.070	1.261	4.331
Financijsko posredovanje	1.690	162	1.852	1.728	186	1.914	1.765	201	1.966	1.704	202	1.906	1.742	210	1.952
Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i posl.usluge	3.323	943	4.266	3.702	1.034	4.736	3.670	1.130	4.800	3.742	1.241	4.983	3.754	1.367	5.121
Javna uprava i obrana, obvezno soc. osiguranje	2.743	5	2.748	2.716	-	2.716	2.711	-	2.711	4.768	-	4.768	4.573	1	4.574
Obrazovanje	4.346	6	4.352	4.327	4	4.331	4.427	4	4.431	4.543	5	4.548	4.647	8	4.655
Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	3.033	723	3.756	2.769	743	3.512	2.834	755	3.589	2.863	766	3.629	2.916	786	3.702
Ostale društvene i uslužne djelatnosti	1.994	587	2.581	2.079	649	2.728	2.294	761	3.055	2.421	809	3.230	2.547	819	3.366
Ostalo	-	869	869	-	844	844	-	801	801	-	750	750	-	681	681
Ukupno	55.302	15.393	70.695	56.067	16.405	72.472	56.120	17.458	73.578	59.198	18.371	77.569	60.283	18.919	79.202

Izvor: Priopćenja DZS

Tablica 8

**STRUKTURA ZAPOSLENOSTI U ISTARSKOJ ŽUPANIJI
PO DJELATNOSTIMA , U RAZDOBLJU 2000.-2005. GOD.
- stanje na dan 31. 03.**

DJELATNOST	ZAPOSLENI U % UDJELU, PO GODINAMA					
	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	1,32	1,20	1,19	1,24	1,15	1,20
Ribarstvo	0,96	0,96	0,98	1,33	0,96	0,96
Rudarstvo	0,34	0,33	0,40	0,41	0,34	0,30
Prerađivačka industrija	23,61	23,15	22,60	21,63	20,66	20,90
Opskrba elektr. energijom, plinom i vodom	2,40	2,33	2,20	2,13	2,01	1,97
Graditeljstvo	7,15	7,50	7,81	8,19	8,59	9,00
Trgovina i servisi	17,10	17,20	17,42	17,98	17,94	18,27
Hoteli i restorani	12,32	12,57	12,86	12,28	12,10	11,55
Prijevoz, skladištenje i veze	5,91	5,86	5,87	5,79	5,55	5,47
Financijsko posredovanje	2,78	2,62	2,64	2,67	2,46	2,46
Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i posl.usluge	5,81	6,04	6,53	6,53	6,42	6,47
Javna uprava i obrana, obvezno soc. osiguranje	3,70	3,89	3,75	3,68	6,15	5,78
Obrazovanje	6,19	6,16	5,98	6,02	5,86	5,88
Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	5,50	5,31	4,85	4,88	4,68	4,67
Ostale društvene i uslužne djelatnosti	3,64	3,65	3,76	4,15	4,16	4,25
Ostalo	1,27	1,23	1,16	1,09	0,97	0,86
Ukupno	100	100	100	100	100	100

Izvor: DZS; izračuni autora

Prema podacima o strukturi zaposlenosti u 2005. godini, u Istri je najviše zaposlenih bilo u djelatnostima:

- prerađivačka industrija 20,90 %;
- trgovina i servisi 18,27 %;
- hoteli i restorani 11,55 %.

Najmanje zaposlenih je bilo u:

- rudarstvu 0,30 %;
- ribarstvu 0,96 %;
- poljoprivredi, lovu i šumarstvu 1,20 %.

4. POSREDOVANJE PRI ZAPOŠLJAVANJU

Hrvatski zavod za zapošljavanje je institucija kojoj je osnovna funkcija posredovanje pri zapošljavanju pružanjem:

- stalne stručne pomoći nezaposlenim i drugim osobama pri izboru i promjeni zvanja i zanimanja, te zaposlenja u skladu sa stručnim i radnim sposobnostima;
- stalne stručne pomoći poslodavcima u nalaženju i odabiru kandidata za njihova slobodna radna mjesta.

Korisnici usluga Hrvatskog zavoda za zapošljavanje su:

- nezaposlene osobe,
- poslodavci – poduzeća (trgovačka društva), obrtnici, poduzetnici i dr.;
- tražitelji zaposlenja te
- učenici, studenti i ostali.

Posredovanje pri zapošljavanju obuhvaća osobe koje traže zaposlenje (nezaposlene osobe i tražitelje zaposlenja), te poslodavce kojima su potrebni radnici određenih zanimanja i profila. Taj proces zahtijeva aktivno sudjelovanje i raspoloživost za rad osobe koja traži posao. Hrvatski zavod za zapošljavanje, u posredovanju pri zapošljavanju, djeluje nepristrano u odnosu na nezaposlene osobe i poslodavce.

Poslove posredovanja pri zapošljavanju, Zavod obavlja na osnovi evidencije nezaposlenih i zaposlenih tražitelja zaposlenja, te na osnovi procjene potrebnih znanja, vještina i sposobnosti za rad na određenim poslovima u neposrednoj suradnji s poslodavcem.

Hrvatski zavod za zapošljavanje posreduje pri zapošljavanju na temelju prijavljenih potreba poslodavaca. Uspješnost zapošljavanja nezaposlenih osoba ne ovisi samo o stručnosti i zalaganju radnika Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, već o ponudi slobodnih poslova i radnih mjesta na tržištu rada.

Posredovanje pri zapošljavanju može se obavljati u mjestu prebivališta nezaposlene osobe, a može biti i na međumjesnoj razini. Zavod također posreduje pri zapošljavanju hrvatskih državljana u inozemstvu.

Zavod ima i ostale funkcije koje su potpora posredovanju, kao npr.:

- Odsjek za profesionalno usmjeravanje koji sa skupom aktivnosti omogućuje korisnicima utvrditi i preispitati vlastite mogućnosti, kompetencije i interese kako bi donijeli kvalitetnije odluke o obrazovanju, osposobljavanju i zapošljavanju;
- Odsjek mjera aktivne politike zapošljavanja koji, kroz provođenje raznih programa, olakšava zapošljavanje ciljanih skupina nezaposlenih osoba kod poslodavaca koji trebaju radnu snagu gdje, uz financijsko poticanje, dolazi do bržeg zapošljavanja;
- Odjel pravnih, kadrovskih i općih poslova unutar kojeg se rješavaju sva materijalna i druga prava osoba na evidenciji Zavoda za vrijeme njihove nezaposlenosti;

- Odjel analitike i statistike koji prikuplja, objedinjuje i obrađuje statističke podatke, objavljuje ih i analizira u cilju spoznaja kretanja tržišta rada i potreba za radnom snagom.

Na Zavod se prijavljuju osobe koje aktivno traže posao, raspoložive su za rad, a mogu se prijaviti kao nezaposlene osobe i kao tražitelji zaposlenja.

U čl. 7. Zakonu o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (NN 32/02,86/02,114/03,151/03) navedeno je tko može biti nezaposlena osoba. Sve druge osobe koje ne zadovoljavaju kriterije iz čl.7. Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, ali aktivno traže posao, mogu se prijaviti u evidenciju tražitelja zaposlenja.

Razlozi prijave na evidenciju mogu biti različiti – prestanak radnog odnosa koji je uslijedio zbog otkaza Ugovora o radu ili na određeno vrijeme ili pak na neodređeno vrijeme zbog gospodarskih, organizacijskih razloga, po završetku redovitog školovanja odnosno obrazovanja, nakon odsluženja vojske, nakon izdržavanja kazne zatvora ili nakon razdoblja neaktivnosti.

Osobe koje se prijavljuju na Zavod trebaju aktivno tražiti posao i trebaju biti raspoložive za rad u zvanju / zanimanju za koje su se opredijelile prilikom potpisivanja Profesionalnog plana. Profesionalni plan potpisuje nezaposlena osoba na individualnom savjetovanju sa savjetnikom za zapošljavanje koji vodi kategoriju zvanja/zanimanja kojoj nezaposlena osoba „pripada“. U skladu s Profesionalnim planom, savjetnik za zapošljavanje posreduje pri zapošljavanju.

Paralelno, poslodavci prijavljuju potrebe za radnom snagom Zavodu u cilju pronalazjenja adekvatne radne snage koja će zadovoljiti uvjete i kriterije radnog mjesta za kojim se ukazala potreba u njegovom svakodnevnom poslovanju. Putem svog Ureda za poslodavce Zavod zaprima i oglašava iskazane potrebe na Oglasnoj ploči i web stranicama, te prosljeđuje potrebu poslodavca za radnim mjestom savjetniku za zapošljavanje koji vodi djelatnost u kojoj je poslodavac registriran. Savjetnik za zapošljavanje ciljano posreduje tako da vrši precizan odabir upravo onih kandidata koji, prema Profesionalnom planu, najviše odgovaraju zadanim kriterijima u oglasu.

U ponudi i potražnji radne snage na tržištu rada u Istarskoj županiji evidentni su razni problemi. Određene djelatnosti iskazuju velike potrebe za radnicima, a radne snage u zanimanjima koja se traže nema jer su deficitarna, kao na primjer za djelatnosti graditeljstvo, hoteli i restorani, prerađivačka industrija – posebice za brodogradnju i metalsku industriju. S druge strane, ove su djelatnosti ujedno i vodeće u Istarskoj županiji u iskazivanju potreba za radnom snagom, ali koje i zapošljavaju. U nedostatku raspoloživosti onih koji odgovaraju uvjetima natječaja, Zavod šalje poslodavcu i one nezaposlene koji možda i nisu najadekvatniji, ali imaju ili iskustva ili su zainteresirani za rad u tim zanimanjima, a ne mogu se dulje vrijeme zaposliti u svom osnovnom zvanju/zanimanju.

Ponekad Zavodu nije samo problem što nema određenih zvanja/ zanimanja prilikom upućivanja kandidata na posao, već i sam poslodavac predstavlja problem, jer primjerice : postavlja nerealne zahtjeve, prati ga loša reputacija zbog isplate niskih plaća ili čak neisplaćivanja plaća, neprijavljivanja radnika u radni odnos, zahtijeva prekovremeni rad koji ne plaća, zahtijeva rad bez slobodnog dana u tjednu i slično. Nezaposlene osobe iz određene struke su jako dobro upoznate s poslovanjem određenih poslodavaca, te otvoreno izražavaju svoje nezadovoljstvo kako ne žele prihvatiti posao iz nekog od prethodno spomenutih razloga.

Zavod je ponekad u velikoj nedoumici kako postupiti – s jedne strane ima poslodavca koji traži da mu se pronađe radna snaga, a s druge nezaposlenu osobu koja ne želi raditi za tog poslodavca jer npr. ne isplaćuje plaće ili pak prijavljuje u radni odnos na minimalnu plaću i ostatak dogovorene plaće isplaćuje „na ruke“, kako se već u žargonu uvriježio termin za takvu pojavu; pri čemu je država oštećena zbog utaje poreza i prireza, a radnik zbog manjih doprinosa isplaćivanih na plaću što kasnije ima za posljedicu nisku mirovinu.

Pregled kretanja nezaposlenosti i zapošljavanja u posljednjih 15 godina, od 1990. do 2005. godine, prikazani su u slijedećoj tablici.

Tablica 9

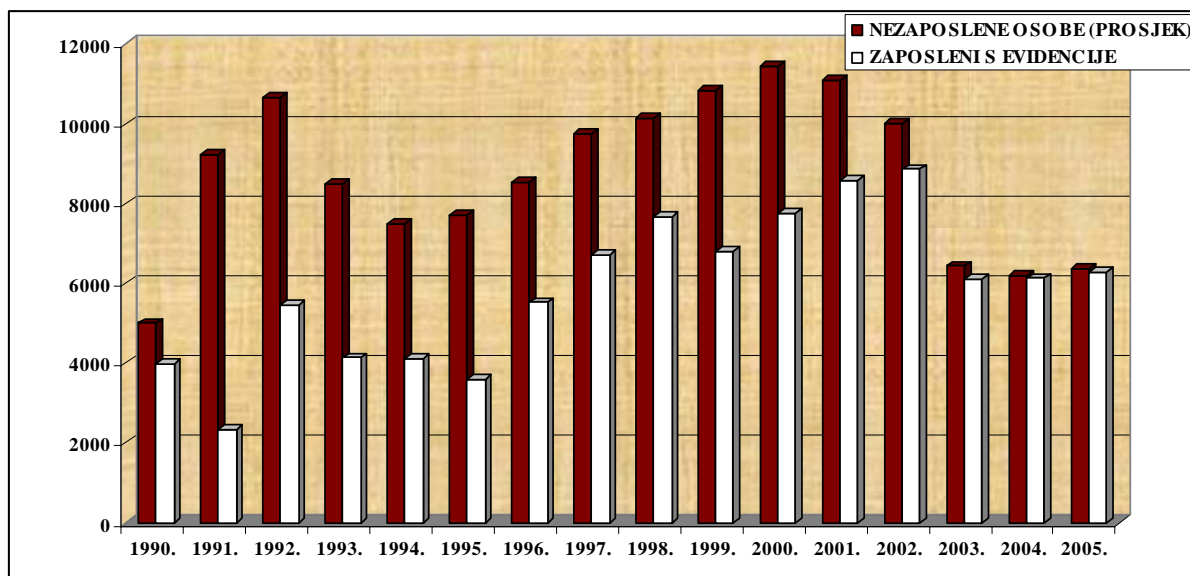
Broj nezaposlenih osoba i ukupno zaposlenih s evidencije HZZ-a od 1990. do 2005. godine

GODINA	NEZAPOSLENE OSOBE (prosjek)	UKUPNO ZAPOSLENI SA EVIDENCIJE HZZ-a
1990.	4996	3944
1991.	9223	2336
1992.	10654	5448
1993.	8489	4132
1994.	7490	4125
1995.	7703	3588
1996.	8553	5515
1997.	9768	6718
1998.	10136	7668
1999.	10840	6796
2000.	11446	7747
2001.	11105	8572
2002.	10027	8859
2003.	6432	6102
2004.	6182	6127
2005.	6374	6284

Izvor: HZZ

Graf 4

Prosječan broj nezaposlenih osoba i ukupno zaposleni s evidencije HZZ-a od 1990. do 2005. godine

Trend nezaposlenosti i zapošljavanja u Istarskoj županiji uvelike je vezan uz sezonsko zapošljavanje. Redovita je pojava naglog pada nezaposlenosti i rasta zapošljavanja početkom turističke sezone i obrtnuto, na kraju sezone.

Procjenjuje se da će tako biti i u budućnosti, te bi trebalo redizajnirati turistički proizvod Istre, zbog produžavanja turističke sezone, koja se sada svodi na trajanje od 2 do 3 mjeseca, i trajnijeg zapošljavanja.

Osim u turizam, treba ulagati i u razvoj ostalih gospodarskih grana za koje postoje komparativne prednosti u Istri. Ulaganjem u razvoj te stvaranjem novih tržišta, ojačale bi mnoge djelatnosti, otvorila bi se nova radna mjesta i osigurala egzistencija za veći broj zaposlenika.

5. CIJENA RADA

Početak devedesetih, uslijed rata i privatizacije, došlo je do brojnih stečajeva i likvidacija, značajnog smanjenja broja zaposlenih, velikog priljeva nezaposlenih u evidenciju Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, sniženja plaća i drastičnog pada životnog standarda. Poslije donošenja stabilizacijskog programa, plaće postupno pokazuju trend povećanja.

U razdoblju od 1996. do 2003. godine došlo je do smanjenja poreznog opterećenja plaća. Udio neto plaće u bruto plaći povećao se od 63 % u 1996. godini na 70 % u 2003. godini. Do navedenog smanjenja poreznog opterećenja plaća došlo je uslijed smanjivanja stopa doprinosa u nekoliko navrata i povećanja osnovnog osobnog odbitka. Smanjenje poreznog opterećenja, posebice dohodovnih razreda u kojima je najveća koncentracija zaposlenih, poželjno je iz više razloga. Ono se prvenstveno pozitivno održava na povećanje životnog standarda zaposlenih, smanjenje ukupnih troškova rada i smanjenje motivacije za utaju poreza.

Izdaci za zaposlene čine značajan udio u ukupnoj vrijednosti poslovnog procesa pa predstavljaju jedan od faktora od kojeg ovisi i konkurentnost gospodarstva.

Pretpostavka za izračun, a posebno za kontrolu izračuna isplaćene plaće, je da su osnovica za obračun plaća i koeficijent složenosti poslova radnog mjesta ugovoreni kolektivnim ugovorom ili ugovorom o radu; odnosno da su utvrđeni pravilnikom o radu kod poslodavaca.

Kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu i ugovorom o radu mogu biti ugovorena ili utvrđena povećanja plaće ako radnik radi nedjeljom, na dane blagdane i neradne dane, u drugoj smjeni ili u smjenskom radu u noćnom i prekovremenom radu i sl. U tim uvjetima radnik ima pravo na povećanje osnovne plaće radnog mjesta za ugovorene postotke i odrađene sate.

U slučaju ugovorenog, radnik ima pravo i na povećanje plaće za teže uvjete rada, svaku godinu radnog staža i povećanje plaće za stimulatívni dio za koji moraju biti utvrđeni i unaprijed poznati kriteriji.

Bruto plaću radnika čine i isplaćeni iznosi iznad neoporezivih iznosa naknada, nagrada i potpora. Pravilnikom o porezu na dohodak utvrđena je visina neoporezivih iznosa za dnevnice, terenski dodatak, pomorski dodatak, potpora u slučaju smrti radnika, člana njegove uže obitelji ili u slučaju bolovanja radnika. Nagrade koje radnik može dobiti u neoporezivom iznosu su jubilarne nagrade za provedene godine rada kod istog poslodavca, božićnica i regres u novcu i naravi, te stipendije učenicima i studentima.

Pravo radnika je i naknada prijevoznih troškova za dolazak na posao i odlazak s posla. Sva prava na naknade, nagrade i potpore moraju biti ugovorena kolektivnim ugovorom ili ugovorom o radu, odnosno utvrđena pravilnikom o radu. U slučaju da nisu ugovorena, mogu biti ostvarena samo temeljem odluke poslodavca.

Najniža plaća predstavlja najniži mjesečni iznos koji, za obavljeni rad u punom radnom vremenu, primi zaposlenik i trebala bi se korigirati jednom godišnje i to za porast BDP-a, inflacije i troškova života. Korekcijom najniže plaće nastoji se osigurati podizanje opće razine blagostanja u društvu i radnicima u najnižim platnim razredima.

Većina europskih zemalja, pa tako i Hrvatska, je notificirala Europsku socijalnu povelju iz 1961. godine, prema kojoj su se ugovorne strane obvezale priznati zaposlenicima pravo na plaću, koja će njima i njihovim obiteljima osigurati dostojan životni standard. U skladu s tim načelom, većina europskih zemalja je utvrdila minimalnu plaću od 40 do 60 % prosječne plaće KV radnika u odgovarajućoj proizvodnoj djelatnosti. Minimalna bruto plaća sada u Hrvatskoj iznosi 2.315 kn (neto 1.811,37; a bruto + doprinosi na plaću od 17,30 % = 2.715,50 kn).

Svjetska banka u svojim publikacijama gotovo redovito naglašava kako su u Hrvatskoj plaće više nego u ostalim tranzicijskim zemljama, osim u Sloveniji gdje su više i preko 60 %. Istovremeno se ne spominje kupovna moć stanovništva, a utvrđeno je da je Hrvatska najskuplja među zemljama u tranziciji. Stoga je logično da i plaće u Hrvatskoj budu više od plaća u tim zemljama, kako bi se ljudima omogućio određeni životni standard.

Tablica 10

OBRAČUN PLAĆE

Red. br.	Opis
1.	Bruto plaća
2.	Doprinos na mirovinsko i invalidsko osiguranje 20 %
3.	Dohodak (1-2)
4.	Olakšica 1.600,00 kn
5.	Porezna osnovica (3-4)
6.	Porez
7.	Priraz
8.	Neto plaća (3-6-7)

Sveukupni trošak poslodavca povećavaju i doprinosi na plaću u ukupnom iznosu 17,30 %, koji čine:

- doprinos za zdravstveno osiguranje 15,0 %
- " ozljede na radu 0,5 % ;
- " zapošljavanje 1,6 % i
- " zapošljavanje invalida 0,2 %.

Doprinosi na plaću se obračunavaju u visini od 20 %, a doprinosi iz plaće iznose 17,30 %; pa sveukupno opterećenje plaće iznosi 37,30 %

Tablica 11

**Primjeri odnosa neto plaće
i ukupnog troška rada**

Neto plaća u kn	Bruto plaća (+ doprinosi na plaću) u kn
1.811,37	2.717,50
3.000,00	4.793,39
5.000,00	8.473,68

Izračun autora

U većini europskih zemalja su doprinosi koje plaća radnik niži od onih koje plaća poslodavac. Te razlike su najveće u Španjolskoj i Švedskoj, gdje poslodavac plaća doprinose po stopi gotovo peterostruko većoj od radnika; potom u Finskoj i Italiji gdje je ta razlika gotovo četverostruka; dok je primjerice u Belgiji, Češkoj, Mađarskoj, Nizozemskoj, Portugalu i Slovačkoj više nego dvostruka. U Hrvatskoj radnici plaćaju doprinose po stopi višoj od poslodavaca za 2,7 %.

Sustav poreza na dohodak u Republici Hrvatskoj se mijenjao u posljednjem desetljeću. Od 1994. do 1997. godine dohodak se oporezivao po stopama 25% i 35 %. U 1997. godini stopa od 25 % snižena je na 20 %; a druga stopa je ostala na razini od 35 %. Sve to vrijeme niža stopa se primjenjivala na iznos do visine trostrukog osobnog odbitka, a iznad tog iznosa primjenjivala se viša stopa od 35 %.

Godine 2000. se prešlo na sustav od tri stope oporezivanja: 15 %, 25 % i 35 %. Od siječnja 2003. godine, u sustav je uvedena je još jedna stopa od 45 %, tako da sada imamo četverostopni sustav poreza na dohodak.

Porezni obveznici također moraju plaćati i prirez na porez na dohodak, koji najviše opterećuje porezne obveznika Grada Zagreba.

Tablica 12

Prosječne mjesečne plaće neto po djelatnostima

- u kunama

			1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	Indeks 1999=100
		Republika Hrvatska – prosjek	3.055	3.326	3.541	3.720	3.940	4.173	136,6
		Istarska županija – prosjek	2.842	3.154	3.533	3.718	3.984	4.163	146,5
1.	A	Poljoprivreda, lov i šumarstvo	2.597	3.088	3.270	3.284	3.568	3.866	148,9
2.	B	Ribarstvo	2.317	2.664	2.539	2.600	2.611	2.677	115,5
3.	C	Rudarstvo i vađenje	3.307	3.477	4.332	4.150	4.705	5.126	155,0
4.	D	Prerađivačka industrija	2.402	2.824	3.490	3.662	3.896	4.089	170,2
5.	E	Opskrba el. energijom, plinom i vodom	3.841	4.241	4.457	4.494	4.799	4.887	127,2
6.	F	Građevinarstvo	2.720	2.871	3.156	3.415	3.690	3.955	145,4
7.	G	Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla te predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo	2.364	2.532	2.879	2.996	3.222	3.413	144,4
8.	H	Hoteli i restorani	2.918	2.821	3.386	3.845	4.156	4.339	148,7
9.	I	Prijevoz, skladištenje i veze ¹	2.913	3.315	3.589	3.815	4.008	4.162	142,9
10.	J	Financijsko posredovanje	3.923	4.281	4.531	4.953	5.107	5.387	137,3
11.	K	Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	2.586	3.069	3.333	3.464	3.718	3.904	151,0
12.	L	Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	3.964	4.203	4.165	4.340	4.603	4.842	122,1
13.	M	Obrazovanje	3.123	3.519	3.665	3.683	3.956	4.112	131,7
14.	N	Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	3.487	4.251	4.115	4.429	4.609	4.728	135,6
15.	O	Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti	3.272	3.528	3.793	3.953	4.231	4.428	135,3

Izvor: DZS, izračuni autora

Analizom prosječnih mjesečnih plaća u nominalnom iznosu u 2004. godini, utvrđeno je da je najviša plaća od 5.387 kn je isplaćena u djelatnosti financijsko posredovanje; potom u djelatnosti rudarstvo i vađenje u iznosu od 5.126 kn, te u opskrbi električnom energijom, plinom i vodom u iznosu od 4.887,00 kn.

Najmanja plaća je realizirana u djelatnosti ribarstvo u visini 2.677,00 kn; trgovina 3.413,00 kn; te u poljoprivredi, lovu i šumarstvu u iznosu od 3.866 kn.

Usporedbom kretanja visine neto plaća (indeksi) u 2004. u odnosu na 1999. godinu, vidljivo je da je u Istri ona povećana za 46.5 %, a na razini Hrvatske za 36,69 %.

U promatranom razdoblju, najviši porast plaća je evidentiran u djelatnostima:

- prerađivačka industrija 70,2 %;
- rudarstvo i vađenje 55,0
- poslovanje nekretninama 51,0

a najmanji rast je zabilježen u djelatnostima:

- ribarstvo 15,5 %
- javna uprava 22,0 te
- opskrba el. energijom, plinom i vodom 27,2.

Tablica 13

Prosječne mjesečne plaće po stupnju stručne spreme

- u kunama

		1999.	2000.	2001.	2002.		2003.		2004.		Indeks za neto plaću	Indeks za neto plaću
		neto	Neto	neto	bruto	neto	bruto	neto	bruto	neto	1999 =100	2001 =100
1.	Istarska županija	2.842	3.154	3.533	5.315	3.718	5.629	3.984	5.915	4.163	146,5	117,8
2.	Visoka sprema	4.665	5.227	5.582	8.720	5.703	9.047	6.010	9.585	6.291	134,9	112,7
3.	Viša sprema	3.523	3.933	4.346	6.552	4.495	7.011	4.860	7.280	5.016	142,4	115,4
4.	Srednja sprema	2.723	2.977	3.219	4.761	3.393	5.065	3.657	5.274	3.792	139,3	117,8
5.	Niža sprema	2.154	2.336	2.656	3.575	2.593	3.699	2.704	4.499	3.238	150,3	121,9
6.	VKV	2.348	2.885	3.971	5.836	4.117	6.205	4.409	6.297	4.520	192,5	113,8
7.	KV	2.502	2.678	3.106	4.570	3.283	4.821	3.493	5.053	3.654	146,0	117,6
8.	PKV	2.202	2.443	2.773	4.252	3.074	4.268	3.145	4.393	3.250	147,6	117,2
9.	NKV	2.065	2.188	2.426	3.531	2.601	3.844	2.843	4.020	2.954	143,1	121,8

Izvor: DZS, izračuni autora

Usporedbom nominalnih neto plaća po stupnju stručne spreme u 2004., u odnosu na 1999. godinu, najviša plaća je isplaćena za VSS 6.291 kn, potom za VŠS 5.016 kn i za VKV 4.520 kn.

Prema baznom indeksu 1999 =100, najveći porast plaća je zabilježen za VKV 92,5 %; zatim za nižu sprema 50,3 % i PKV 47,6 %.

Najmanji porast neto plaća evidentiran je za visoku stručnu sprema.

Tablica 14

GODIŠNJI INDEKSI POTROŠAČKIH CIJENA

	2001. = 100			Prethodna godina = 100
	Indeks potrošačkih cijena – ukupno	Dobra	Usluge	Indeks potrošačkih cijena – ukupno
1998.	88,6	90,0	83,5	-
1999.	92,1	92,6	90,3	104,0
2000.	96,4	96,7	94,9	104,6
2001.	100,0	100,0	100,0	103,8
2002.	101,7	100,3	107,3	101,7
2003.	103,5	101,9	110,0	101,8
2004.	105,6	103,6	113,6	102,1
2005.	109,1	107,1	116,9	103,3

Izvor: DZS

Od 01.01.2004. godine Državni zavod za statistiku više ne prati indekse porasta cijena na malo i indekse porasta troškova živoata, već se prati indeks potrošačkih cijena po metodologiji Međunarodne organizacije rada i Eurostata.

Analizom odnosa indeksa neto plaća i indeksa potrošačkih cijena za 2001. godinu, može se zaključiti da su plaće za sve kategorije stručne spreme rasle po većoj stopi od porasta potrošačkih cijena.

6. POVREDE KOLEKTIVNIH UGOVORA I ZAKONA O RADU OD STRANE POSLODAVACA

6.1. Izvešće Državnog inspektorata, Područna jedinica Rijeka - Odsjek za nadzor u području radnih odnosa

Nadzor provedbe Zakona o radu i na temelju njega donesenih propisa te drugih zakona i propisa koji uređuju odnose između poslodavca i radnika, obavlja tijelo državne uprave nadležno za poslove inspekcije rada. Odredbama čl. 2., 4. i 19. Zakona o Državnom inspektoratu utvrđeno je da inspektori rada za radne odnose nadziru provedbu zakona i drugih propisa kojima se uređuju radni odnosi između radnika i poslodavaca, a posebice provedbu propisa koji se odnose na:

1. obvezu poslodavaca da radnike u propisanim rokovima prijavljuje nadležnim tijelima mirovinskog i zdravstvenog osiguranja,
2. radno vrijeme, plaće, zapošljavanje i rad malodobnika, žena, trudnica, porodilja, invalida, stranaca i dr.

Inspektor rada obavlja inspekcijski nadzor kod poslodavca:

1. po službenoj dužnosti, sukladno godišnjem programu rada, kojeg utvrđuje glavni inspektor;
2. na zahtjev tijela državne vlasti;
3. na zahtjev radnika, radničkog vijeća, sindikata te poslodavaca.

Iz izvješća inspektora rada zadnjih godina, vidljivo je da je još uvijek puno podnesaka radnika pa i sindikata, kojima se traže nadzori i u cilju ostvarenja nekih pojedinačnih prava radnika (primjerice: osporava se odluka poslodavca o otkazu ugovora o radu, isplate plaće, prekovremeni rad, godišnji odmor i sl.) očekujući da bi se rješenjem inspektora, umjesto presudom suda, poništila sporna odluka poslodavca ili naredilo poslodavcu da ispuni neku svoju obvezu prema radniku.

Takvi zahtjevi upućeni inspektorima rada su vjerojatno posljedica neprimjereno dugog trajanja radnih sporova pred sudom, kao i razumljivog ustručavanja radnika da protiv poslodavaca pokreću takve sporove, posebice onda kada se oni ne vode zbog prestanka radnog odnosa.

Prema t. III Preporuke br. 81 Međunarodne organizacije rada, dužnosti inspektora rada ne bi smjele uključivati poslove miritelja ili arbitra u postupcima o radnim sporovima; a prema odredbama čl. 114., 115., 116., 126. st. 2., 3., 4., 5., 215. i dr. Zakona o sporovima; te čl. 16. st. 1. t. 4. Zakona o sudovima (NN br. 3/94, 100/96, 115/97, 131/97, 129/00, 87/01 i 5/02) nadležni sud odlučuje o sporu radnika i poslodavca.

Inspektor rada može izdati naredbu činjenja poslodavcu i bez postojanja spora, zbog očite potrebe hitnosti ili povrede zaštitnih odredaba prisilne pravne naravi ili kad je u pitanju postupanje inspektora rada na zaštitu na radu zbog sprečavanja neposredne opasnosti po život i zdravlje radnika. Inspektor tako može primjerice: zabraniti prekovremeni rad malodobnika; trudnice, majke s djetetom do tri godine starosti i samohranom roditelju s djetetom do šest godina starosti, ako utvrdi da te osobe rade prekovremeno, bez da su prethodno dale pisanu izjavu o dobrovoljnom pristanku na prekovremeni rad; zabraniti poslodavcu da određuje noćni rad ženama, ako ocijeni da takav rad nije prijeko potreban, odnosno da ne postoji viša sila ili opasnost od kvara na sirovinama; zabraniti poslodavcu da malodobniku određuje noćni rad u industriji ili izvan industrije, ako takav rad nije potreban zbog više sile i slično.

Izmjena i dopunama Zakona o Državnom inspektoratu (NN br. 129/05) izmjenjen je čl. 92 na način da je inspektor rada dužan:

„(1)...usmenim rješenjem u zapisniku, na određeno vrijeme u trajanju od 30 dana, zabraniti poslodavcu obavljanje djelatnosti u nadziranom poslovnom objektu, odnosno prostoru, ako utvrdi da je tijekom nadzora za poslodavce radio:

- stranac bez radne dozvole koji nije oslobođen obveze pribavljanja iste ili kod poslodavca obavlja posao za koji mu nije izdana radna dozvola;
- radnik na obavljanju posla koji, s obzirom na narav i vrstu rada te ovlasti poslodavca, ima obilježje posla za koji se zasniva radni odnos, a poslodavac ga nije prijavio na obvezno mirovinsko ili osnovno zdravstveno osiguranje s prvim danom početka rada i na odgovarajuće radno vrijeme.

(2) Rješenje iz stavka 1. ovoga članka izvršava se odmah pečaćenjem poslovnih prostorija, postrojenja uređaja i druge opreme za rad ili na drugi pogodan način.

(3) Otpravak usmenog rješenja iz stavka 1. ovoga članka inspektor je dužan otpremiti stranci u pisanom obliku u roku od osam dana od dana izricanja zabrane usmenim rješenjem...”

Od stupanja na snagu citirane zakonske odredbe, inspektori rada za radne odnose su na području Istarske županije donijeli 37 rješenja kojima je zabranjeno privremeno obavljanje djelatnosti na rok od 30 dana. Najveći broj donesenih rješenja je u djelatnosti graditeljstva.

Odredbom čl. 30. st. 1 Zakona o radu, zakonodavac je propisao da je poslodavac dužan zaštititi dostojanstvo radnika za vrijeme obavljanja posla, tako da im osigura uvjete rada u kojima neće biti izloženi uznemiravanju ili spolnom uznemiravanju. Ova zaštita uključuje i poduzimanje preventivnih mjera.

Za postupanje poslodavca suprotno citiranoj zakonskoj odredbi nije propisana prekršajna odgovornost poslodavca, tako da u samo 2 zahtjeva radnika u razdoblju od 01.01.2005. do 30.03. 2006. godine inspektor nije mogao poduzimati nikakve mjere. Zakonodavac je samo propisao teži prekršaj za poslodavca koji zapošljava više od 20 radnika u slučaju ako ne imenuje osobu koja je osim njega ovlaštena primati i rješavati pritužbe vezane za zaštitu dostojanstva radnika ili ako otkrije podatke utvrđene u postupku rješavanja pritužbi.

Inspektori rada za radne odnose su tijekom 2005. godine na području Istarske županije obavili ukupno 455 nadzora, pri čemu je 104 radnika radilo bez prijave nadležnim tijelima mirovinskog i zdravstvenog osiguranja („rad na crno“) te 245 stranaca bez radne ili poslovne dozvole.

Poduzimajući propisane mjere po obavljenim inspekcijskim nadzorima, u tijeku 2005. godine doneseno je 141 rješenje, od čega se najveći broj odnosi na zabranu rada strancima bez radne ili poslovne dozvole.

Protiv nadziranih poslodavaca podneseno je nadležnim prekršajnim sudovima 395 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka zbog počinjenih 817 prekršaja, a većina ih se odnosi na:

- ilegalno zapošljavanje, uključivo i nezakonito zapošljavanje i rad stranaca;
- neuručivanje radnicima odgovarajućih obračuna plaća, naknada plaća ili otpremnine, odnosno obračuna tih dugovanja kada ista do dana dospijea nisu isplaćena ili nisu isplaćena u cijelosti;
- nezakonit prekovremeni rad, rad u preraspodijeljenom punom radnom vremenu i rad noću;
- uskratu pripadajućih prava na dnevni, tjedni i godišnji odmor;
- nevođenje propisanih evidencija u području rada i slično.

Inspektori rada podnose Glavnom inspektoru dvomjesečno izvješće o svom radu. Za razdoblje siječanj – travanj 2006. godine na području Istarske županije obavljeno je ukupno 136 nadzora u kojima je otkriveno 13 ilegalno zaposlenih radnika te 112 stranaca bez radne ili poslovne dozvole.

Za isto razdoblje je podneseno nadležnim prekršajnim sudovima 154 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka za 241 prekršaj, te je doneseno 78 rješenja kojima je zabranjen rad zatečenim strancima bez radne i poslovne dozvole.

Inspektori rada su dužni o uočenim nezakonitostima obaviještavati tijela radi poduzimanja mjera iz njihove nadležnosti, pa su tako za 2005. godinu u 155 slučajeva obavijestili nadležna tijela, a za razdoblje od siječnja do travnja u 66 slučajeva.

6.2. Izvješća prekršajnih sudova

PULA

U razdoblju od 01.01.2003. do 31.05.2006. godine sud je postupio u 660 slučaja; od čega u 479 zbog povrede Zakona o radu; u 62 slučaja Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju te u 119 slučajeva kršenja odredbi Zakona o zdravstvenom osiguranju. Od toga je neriješeno 200 prekršaja.

Od ukupno 460 riješenih predmeta; najviše ih je okončano izricanjem novčane kazne.

PAZIN

U razdoblju od 2003 do 08.06. 2006. godine, provedeno je ukupno 18 postupaka zbog kršenja odredbi Zakona o radu, Zakona o zdravstvenom i Zakona o mirovinskom osiguranju; od čega je 9 riješeno, a 9 je još u postupku.

POREČ

Od 2004. do 2006. godine u Prekršajnom sudu u Poreču zaprimljeno je ukupno 164 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka protiv poslodavaca koji su povrijedili propise koji reguliraju radne odnose.

Riješeno je 75 zahtjeva, na način da je u 25 predmeta prekršajni postupak obustavljen, u 10 predmeta je okrivljenicima izrečena opomena, a u 40 novčana kazna.

ROVINJ

U proteklom trogodišnjem razdoblju Prekršajni sud u Rovinju je postupio u 6 slučajeva kršenja propisa o radnim odnosima.

Od 01.04.2004. godine radni odnosi se reguliraju i Zakonom o strancima, pa je u ovom sudu provedeno 5 postupaka radi povrede odredbi tog zakona. Četiri slučaja su riješena izricanjem novčane kazne, a jedan opomenom.

UMAG

U trogodišnjem prethodnom razdoblju i do 31.05.2006. godine, pokrenuto je i vodi se 202 prekršajna postupka protiv 271 okrivljenika; od čega je bilo 65 okrivljenih pravnih osoba.

Pravomoćno su riješena 123 prekršajna predmeta, a u radu je 79. Izrečeno je 12 novčanih kazni, 8 opomena, 1 uvjetna osuda i primjenjeno je 48 samostalnih zaštitnih mjera protjerivanja stranaca iz zemlje, koji su radili bez ishodovanje poslovne vize ili valjane radne dozvole. U vezi 79 prekršajnih postupaka koji su u radu, intenziviran je rad zbog njihovog bržeg rješavanja.

Najveći broj zahtjeva za postupanjem (125) je zaprimljen zbog povrede propisa koji reguliraju rad bez radne dozvole i bez poslovne vize stranaca. Pravomoćno je riješeno 96 predmeta, a 29 prekršajnih postupaka je u radu. Zbog povrede Zakona o radu i zaštite na radu zaprimljen je 71 prekršajni zahtjev protiv 123 osoba, od kojih je 49 pravnih. Pravomoćno je riješeno 26, a u radu je 45 zahtjeva. Za povrede propisa koji reguliraju mirovinsko i zdravstveno osiguranje, zaprimljeno je 6 zahtjeva protiv 9 okrivljenika, od kojih su 3 pravne osobe. Pravomoćno je riješen jedan zahtjev, a 5 je u radu.

LABIN

Prekršajnom sudu u Labinu je od 01.01.2004. do 30.05.2006. podnijeto ukupno 28 zahtjeva za pokretanje postupka, zbog prekršaja iz domene radnih odnosa.

Podnositelji zahtjeva jednim zahtjevom protiv određenog počinitelja obuhvaćaju prekršaje iz više propisa, kao i više prekršaja iz jednog propisa. Na taj način, podnijetih 28 zahtjeva sadrži ukupno 42 prekršaja od čega je 35 riješeno, a 7 neriješeno.

Zbog visoko propisanih posebnih minimuma (prema Zakonu o radu za lakše prekršaje za pravnu osobu od 10.000 – 30.000 kn; za teže prekršaje od 31.000 – 60.000 kn i za najteže od 61.000 do 100.000 kn), novčane kazne se ublažavaju i izriče se dosta opomena.

Sukladno napatku Visokog prekršajnog suda Republike Hrvatske, prekršajni postupci iz domene radnih odnosa provode se žurno.

6.3. Izvješća općinskih sudova

U Općinskom sudu Buje, Labin, Pazin, Buzet, Rovinj i Poreč, uvidom u imenik kaznenog upisnika i parničnog upisnika, u proteklom trogodišnjem razdoblju nije vođen nijedan postupak protiv povrede odredbi iz kolektivnog ugovora, djela protiv časti i ugleda zaposlenika, djela protiv imovine zaposlenika, djela protiv zdravlja zaposlenika i djela protiv vjerodostojnosti isprava.

PULA

Sud je u razdoblju od 2003. do 2005. godine proveo ukupno 4.033 radna spora zbog neisplate plaća i naknada, otkaza ili ostalih razloga.

U ovom sudu je utvrđen trend pada broja parničnih postupaka, jer su u 2003. godini vođena 1.702, u 2004. godini 1.426, a u 2005. godini 905 postupaka.

Zbog povrede prava na rad i drugih prava iz rada po čl. 114 KZ (kazneni postupci) u 2003. godini nije zaprimljen ni jedan predmet; u 2004. je zaprimljeno 10; a u 2005. godini 4 predmeta.

7. SINDIKAT

U pripremi ove informacije, zatraženo je očitovanje Saveza samostalnih sindikata Hrvatske – Ureda Istarske županije; Sindikata metalaca Republike Hrvatske, Sindikata Istre i Kvarnera i Sindikata metalaca Hrvatske – Podružnice Uljanik. Sindikat Istre i Kvarnera se izjasnio za usmenu raspravu tokom sjednice; a Savez samostalnih sindikata Hrvatske – Ured Istarske županije i Sindikat metalaca Hrvatske – Sindikalna podružnica Uljanik su dostavili pismena očitovanja, koja se sastoje u slijedećem:

7.1. Savez samostalnih sindikata Hrvatske – Ured Istarske županije

(u daljnjem tekstu Ured SSSH IŽ)

Ured SSSH Istarske županije štiti i promiče prava i interese gotovo 12.000 članova granskih sindikata udruženih u Savez samostalnih sindikata Hrvatske, kroz organizacijski oblik 133 sindikalne podružnice.

Različitost gospodarskih i uslužnih djelatnosti u kojima, na području Istarske županije, djeluje 18 od ukupno 23 granska sindikata udružena u SSSH uvjetuju različitost procjene stanja na tržištu rada sa aspekta analize elemenata koji su navedeni u prijedlogu za raspravu. Temeljem dosadašnje prakse i iskustava u radu, Ured SSSH IŽ može dati generalni prikaz stanja koji će poslužiti kao osnova za daljnju raspravu uz prijedloge za unapređivanje razine i kvalitete prava radnika u radnom odnosu.

1. Cijena rada

Podaci s kojima raspolaže Ured SSSH IŽ ukazuju na nedopustivo visoke razlike u cijeni rada unutar pojedinih djelatnosti, posebice izražene usporedbom plaća uslužnog i proizvodnog sektora gospodarstva, što se može tumačiti većim rizicima, nestabilnim tržišnim uvjetima poslovanja i pretjeranim fiskalnim opterećenjem proizvodne djelatnosti.

Primjetne su i velike razlike u primanjima radnika zaposlenih kod domaćih poslodavaca u odnosu na zaposlene u trgovačkim društvima u većinskom stranom vlasništvu, zbog drugačijeg pristupa politici plaća stranaca i stavljanja naglaska na stimulativne elemente plaće (stimulacija, premija, razni dodaci) na uštrb osnovne plaće kao pretežito socijalne kategorije.

Prisutan je i problem ostvarivanja najniže osnovne plaće određene Kolektivnim ugovorom o visini najniže plaće (NN br.37/98.); u visini najniže osnovice za obračun i plaćanje doprinosa za mirovinsko i invalidsko osiguranje, odnosno 2.165,65 kuna bruto ili 1.735,72 kune neto, posebice u djelatnosti tekstilne industrije i trgovine koji često i nisu sindikalno organizirani što stvara problem inspekcijaskog nadzora nad zakonitošću obračuna plaća u tim poslovnim subjektima.

Činjenice i podaci koji su dostupni i poznati Uredu SSSH IŽ govore da je najniža plaća (često ne veća od navedene najniže osnovne plaće) isplaćena u spomenutoj djelatnosti proizvodnje i obrade tekstila i trgovine u prosjeku od 1.800,00 do 2.500,00 kuna neto; dok je prosječno najveća plaća od 5.000,00 do 6.000,00 kuna neto isplaćena u prerađivačkoj industriji i uslužnim djelatnostima.

Velike razlike prisutne su i u pojedinim ustanovama i komunalnim poduzećima financiranim iz proračuna gradova i općina, što prvenstveno iziskuje ujednačavanje kriterija na razini IŽ ne po financijskoj snazi pojedinih jedinica lokalne samouprave, već po složenosti poslova, stručnoj spremi i drugim objektivnim parametrima.

Problem predstavlja i neisplata prekovremenih sati i slobodnih dana, posebice u djelatnosti turizma, tekstilne industrije, trgovine i sezonske poljoprivredne proizvodnje, što poslodavcima snižava krajnji trošak radne snage, osobito u kontekstu straha radnika da pokrenu postupke radi ostvarenja svojih prava zbog gubitka posla, ali dugoročno potiče povećanje stope bolovanja i neefikasnost poslovanja zbog kroničnog nedostatka radne snage.

2. Povrede kolektivnih ugovora i Zakona o radu od strane poslodavaca

Od ukupno 133 podružnice na području IŽ u kojima djeluju sindikati udruženi u SSSH, u njih 81 postoji važeći «kućni» ili granski kolektivni ugovor, čije se odredbe u većini slučajeva poštuju u skladu s načelima dobre vjere i socijalnog mira.

Povrede su ipak prisutne zbog različitog tumačenja odredbi o radnom vremenu, prekovremenom radu, mogućnošću uvođenja preraspodjele radnog vremena, obračuna dodataka na plaću, obračunu dana godišnjeg odmora i sl. što se u krajnjem slučaju rješava u postupcima zaštite povrijeđenih pojedinačnih prava radnika utvrđenih kolektivnim ugovorom (zahtjevi za zaštitu prava, sudski postupci, pritisci poduzimanjem sindikalnih akcija).

Problemi su izraženiji kod primjene pojedinih instituta Zakona o radu, zbog neusklađenosti Pravilnika o radu i pojedinačnih Ugovora o radu sa odredbama Zakona, što iziskuje inspekcijski nadzor uz pravovremeno pokretanje postupaka za zaštitu i ostvarivanje Zakonom zajamčenog minimuma prava iz radnog odnosa.

Potrebno je inicirati neophodne izmjene Zakona o radu i pratećih propisa: Zakon o državnom inspektoratu, Zakon o evidencijama iz oblasti rada, donošenje Pravilnika o vođenju evidencije i načinu objave Pravilnika o radu, donošenje Zakona o kolektivnim ugovorima; radi efikasnije kontrole primjene zakonskih instituta, osiguravanja primjene odredbi Pravilnika o radu i poticanja partnerskog odnosa između radnika i poslodavca na načelima utvrđenim međunarodnim konvencijama.

3. Napad na dostojanstvo radnika te učestale prijetnje otkazom (evidentni mobbing, prisila govora na stranom jeziku i drugi oblici pritisaka)

Napadi na dostojanstvo radnika svakodnevica su hrvatskih radnika, no još uvijek brojke neregistriranih slučajeva prevladavaju nad poznatim povredama dostojanstva radnika kroz uznemiravanje ili spolno uznemiravanje.

Pojam mobbinga, prenesen iz anglosaksonskog prava, nije adekvatno normativno obrađen u člancima 2.-5. Zakona o radu što se neposredno reflektira na mogućnost efikasne primjene mjera zaštite dostojanstva radnika utvrđene člankom 30. Zakona o radu.

Nabrajanje temelja za zabranu diskriminacije u članku 2. Zakona o radu zapravo u praksi onemogućuje procesuiranje takvih slučajeva, prije svega zbog činjenice da poznate okolnosti ukazuju kako se povrede dostojanstva radnika, odnosno uznemiravanje i spolno uznemiravanje kao oblik diskriminacije dešavaju zbog nekih drugih okolnosti (npr. pogrešne predodžbe poslodavca utemeljene na neprovjerenim informacijama da je određeni radnik nesposoban i neradnik, šikanozno postupanje prema radniku koji je pokrenuo spor prema poslodavcu i dr.) u pravilu rafiniranim metodama psiholoških pritisaka, koji se obično dešavaju u «četiri oka» bez prisustva svjedoka. U slučajevima kada i postoje svjedoci, oni nisu motivirani izreći pravu istinu zbog straha od mogućih sankcija, premještaja ili prokazivanja od strane radnih kolega.

Radi efikasnog uspostavljanja mehanizama za borbu protiv svih oblika prijetnji, pritisaka i uznemiravanja na radnom mjestu potrebno je poticati radnike da anonimnim prijavama ukazuju na probleme u svojoj organizaciji, prvenstveno u cilju senzibiliziranja javnosti i stvaranja preduvjeta za procesuiranje najtežih slučajeva, u čemu je SSSH već napravio prvi korak otvaranjem besplatne telefonske linije 0800 200 004 i suradnjom sa udrugama civilnog društva (npr. suradnja sa Centrom za mirovne studije na projektu «Razotkrivanje diskriminacije pri zapošljavanju»).

Ured SSSH IŽ predlaže da se na razini stručnih službi, u suradnji sa sindikatima koji djeluju na području Istarske županije, promovira sličan projekt i osigura besplatna telefonska linija, uz obvezu Poglavarstva i Skupštine Istarske županije da javno prozovu poslodavce u kojima su evidentni slučajevi diskriminacije i uznemiravanja.

4. Veliki izdaci iz plaća i što radnik time dobiva (minimalne mirovine te sam mora snositi dobar dio troškova liječenja i preventive)

Gornja konstatacija sama po sebi nudi odgovor na problem velike administrativne opterećenosti plaća posljedično vezano sa niskom razinom prava iz mirovinskog osiguranja i neadekvatnom razinom zdravstvene zaštite.

Sindikati su već predlagali porezno rasterećenje kako poslodavaca tako i primanja radnika, uvođenjem preferencijalnih poreznih stopa koje bi trebale potaknuti prvenstveno proizvodnju i izvoz, a samim time povećati profit i stvoriti veće osnove za povećanjem plaća radnika. Mjesta povećanju plaća ima i u dijelu povećanja iznosa osobnog odbitka, koji bi trebao slijediti iznos najniže osnovice za obračun i plaćanje doprinosa za mirovinsko i invalidsko i zdravstveno osiguranje, odnosno smanjenjem najnižih stopa poreza na dohodak.

SSSH je, u suradnji sa drugih pet sindikalnih središnjica, bio inicijator promjena u sustavu mirovinskog i zdravstvenog osiguranja koje je svojim potpisima podržalo 330.000 građana Hrvatske, na način da se zatraži:

- izjednačavanje mirovina «starih» i «novih» umirovljenika ograničavanjem razdoblja za izračun mirovina na 10 najpovoljnijih uzastopnih godina,
- povećanje aktualne vrijednosti mirovina,
- određivanje najniže mirovine na najmanje 40% prosječne plaće u Hrvatskoj,
- ponovno uvođenje beneficiranog staža,
- ukidanje povlaštenih mirovina,
- poštivanje socijalnih standarda EU,
- ostvarivanje snažnog i učinkovitog javno-zdravstvenog sustava temeljenog na solidarnosti na uštrb netransparentne privatizacije zdravstva i zdravstvenog osiguranja najavljene kroz Strategiju razvitka zdravstva u razdoblju 2006-2011.godine i paket zdravstvenih zakona.

Neminovno je da će razvoj društvenih odnosa i povećanje prosječne životne dobi u Hrvatskoj utjecati na potrebu financiranja dijela zdravstva i zdravstvene zaštite putem drugih tržišnih oblika participacije građana, kao što su: dopunska osiguranja, posebne liste lijekova koji se plaćaju, imovinski cenzusi i dr.; ali za to, u ovom trenutku socijalne strukture stanovništva, razine plaća i mirovina i izdvajanja 19% BDP-a za potrebe javnog zdravstva, što je na razini europskog prosjeka, nema neophodne osnove.

Sustav treba radikalno izmijeniti «stupnjevanjem» zaštite u korist ostvarivanja prava najugroženijih slojeva stanovništva: umirovljenika, invalida, djece, kroničnih bolesnika i sl.

5. Rad na crno i prijavljivanje radnika na minimalnu plaću

Rad na crno je postao jedan od najvećih problema hrvatskog društva što iziskuje oštru borbu protiv takvih nastojanja poslodavaca, koja se ponekad dešavaju i uz suglasnost samih radnika.

Na tom planu SSSH je već poduzeo određene nužne korake proglašavajući 2005. godinu, godinom borbe protiv rada na crno; u cilju poticanja radnika i svih građana da prijavljuju takve pojave, koje u konačnici neplaćanjem dužnih poreza i doprinosa uskraćuju prava poreznim obveznicima koji posluju po zakonu.

Rezultati takve akcije pokazuju da je najviše rada na crno u djelatnosti turizma i trgovine - oko 36%, zatim graditeljstva - 20% i poljoprivrede, te da je temeljem 19.000 prekršajnih prijava izvršeno 12.510 inspekcijskih nadzora, koji su rezultirali podnošenjem 350 prijava prekršajnim sudovima. Navedene brojke su tek djelomični pokazatelj u odnosu na pravo stanje, što iziskuje:

- pojačani inspekcijski nadzor koji uključuje veće ovlasti inspektora od onih utvrđenih posljednjom izmjenom Zakona o državnom inspektoratu kao i
- angažiranje novih inspektora rada, sukladno zakonskim kriterijima o jednom inspektoratu na svakih 4.000 radnika.

Daljnja posljedica nelegalnog i neprijavljenog rada, odnosno rada sa minimalnom satnicom jest veliki broj prekovremenih sati koji se u nedostatku propisa, koji određuju evidencije iz oblasti rada, uglavnom ne evidentiraju čime se neposredno oštećuje Državni proračun i proračuni jedinica lokalne uprave i samouprave. Ovo posredno utječe i na broj novozaposlenih radnika, jer se velikim brojem prekovremenih sati obračunatih na minimalnu satnicu onemogućava zapošljavanje kod takvih poslodavaca.

6. Nezaposlenost i novo zapošljavanje u proteklih 15 godina te procjene kretanja trendova do 2010.godine

Procjene Ureda SSSH IŽ, utemeljene na postojećim podacima i iskustvu, govore da tendencije zapošljavanja idu u pravcu sve veće fleksibilnosti radnih odnosa, što se često zloupotrebljava nezakonitim sklapanjem sve većeg broja ugovora o radu na određeno vrijeme.

Orijentacija politike zapošljavanja kroz Masterplan razvoja turizma u Istarskoj županiji, prema mišljenju Ureda SSSH IŽ, neće dovesti do značajnijeg smanjenja stope nezaposlenosti, zbog pretežito sezonskog karaktera te djelatnosti. Zbog toga je hitno potrebno donošenje projekcije Regionalnog akcijskog plana zapošljavanja, koji bi na osnovi Nacionalnog akcijskog plana zapošljavanja za period do 2010.godine trebao utvrditi prednosti razvoja srednjih i malih poduzeća specijaliziranih proizvodnih djelatnosti sa visokim ekološkim standardima; komparativnog razvoja turizma i zaštite okoliša, kao strateških opredjeljenja razvoja Istarske županije, uz poticanje razvoja poljoprivrede u službi povećanja standarda i kvalitete turističkog proizvoda.

7. Koliko se čini na provjeri namjera inozemnih poslodavaca koji su kod nas otvorili ili kupili poduzeća po pitanju zadržavanja radne snage

Dosadašnja iskustva pokazuju da se takve namjere rijetko ili gotovo nikada ne provjeravaju, jer se dolazak takvih poslodavca doživljava kao spasonosni čin koji će spasiti posrnulo poduzeće i osigurati mu stabilnost na tržištu.

U tom kontekstu često se zaboravlja da stranci najčešće otvaraju filijale svojih firmi u Hrvatskoj kroz tzv. brownfield investicije, dakle kupovinom postojećih nekretnina i imovine po najčešće nižim tržišnim cijenama od realnih što im, u slučaju poslovnog neuspjeha, garantira povrat uloga jer će prodajom nekretnina, u krajnjem slučaju, pokriti rizike nestabilnog tržišta i eventualnog zatvaranja pogona u Hrvatskoj.

Ured SSSH IŽ smatra da se provjerom namjera inozemnih poslodavaca po pitanju zadržavanja radne snage ne mogu postići značajniji rezultati u sadašnjim neizvjesnim globalnim tržišnim uvjetima poslovanja, no umjesto toga trebalo bi provjeravati bonitet i uspješnost matičnih inozemnih poduzeća, kao i njihovih prijašnjih investicija i zapošljavanja u drugim zemljama, npr. ispunjavanjem posebnih obrazaca pri Gospodarskoj komori ili prigodom registracije na Trgovačkom sudu, putem konzulata ili veleposlanstava. Sa takvim podacima bi trebalo transparentno upoznati zainteresirane strane prije sklapanja ugovora, prije svega trenutne vlasnike, Upravu i Sindikat.

7.2. Sindikat metalaca Hrvatske – Sindikalna podružnica Uljanik

(u daljnjem tekstu Sindikat)

Cijena rada je preniska u odnosu na visinu potrošačkih cijena i ne prati održivi životni standard radnika. Morala bi biti transparentnija i ugovorena kao minimum na nacionalnoj razini. Sindikat se zalaže da bude ispregovarana u kolektivnim ugovorima, a ne jednostranim pravilnicima o radu poslodavaca.

Sindikat smatra da je povreda kolektivnih ugovora svakodnevna pojava u Republici Hrvatskoj, pa i u Istarskoj županiji. Kolektivni ugovor treba biti akt o uređenju međusobnih odnosa, ali i kodeks ponašanja kojeg treba poštivati. Zakon o radu treba nametnuti provodivost sankcija za prekršitelje.

Napad na dostojanstvo radnika te učestale prijetnje otkazom, mobing i drugi oblici pritisaka, smatra Sindikat, su posljedica prilagodbe menadžmenta na poslovanje u tržišnoj privredi. Prilikom kupovine hotela, ali i drugih tvrtki, inozemni investitori nameću prilagođavanje naših radnika (primjerice – znanje i upotreba stranog jezika). Sindikat smatra da je temeljni razlog dolaska stranih investitora brzo bogaćenje i iskorištavanje domaće radne snage; ali drži da je djelomični uzrok ponašanja stranih ulagača uvjetovan našim procesom pretvorbe i rasprodajom imovine. Sindikat je mišljenja da ne stoji tvrdnja kako su bolji domaći od stranih vlasnika/poslodavaca, te da treba ozakoniti pravila ponašanja, zaštititi radnika i njegovo dostojanstvo.

Sindikat je, prije gotovo dvije godine, pokrenuo inicijativu za održavanje saborske rasprave oko izmjena zakona zdravstvenog i mirovinskog sustava, smatrajući da je nužna njihova reforma zbog nesrazmjera između visine davanja iz plaća u odnosu na prava iz zdravstvene i socijalne zaštite.

Zbog nelegalnog zapošljavanja, koji je po mišljenju Sindikata svakako zastupljeno, predlaže da se i u Istarskoj županiji pokrene kampanja „Stop radu na crno“, kao što je SSSH već pokrenuo u nekim županijama. Za takvo stanje drži da nije najveća krivica na radnicima, koji prihvaćaju posao po bilo kakvim uvjetima zbog osiguranja egzistencije; te ističe potrebu pojačanog djelovanja i ovlasti Državnog inspektorata u otkrivanju i sankcioniranju takvih slučajeva.

Kretanje zapošljavanja i nezaposlenosti u Istri u proteklih 15 godina je, po Sindikatu, posljedica prelaska na tržišni način privređivanja i restrukturiranja tvrtki. Zbrinjavanje tehnoloških i ostalih viškova radnika uz isplatu otpremnina nije popratilo zadovoljavajuće novo zapošljavanje, obzirom da njihove visine nisu bile dostatne za pokretanje samostalnih poduzetničkih projekata.

Po Sindikatu, dodatan problem zapošljavanja je uvjetovan nedovoljnim interesom učenika za proizvodnim zanimanjima, pogotovo deficitarnih radnika u brodogradnji. Smatra da je zapošljavanje stranaca nužno, ali da to ne može biti dugoročno rješenje. Predlaže da se, na razini županije, angažiraju sve institucije radi sustavnog dugoročnog planiranja obrazovanja kadrova sukladno potrebama gospodarstva Istre.

Sindikat smatra kako je potrebno uključivanje relevantnih institucija u provjeru planova inozemnih investitora i poslodavaca, u pogledu zadržavanja optimalnog broja radnika, kako bi se spriječilo samo kupovanje lokacija bez namjere zadržavanja zatečenog osoblja.

Sindikat ističe, kao poseban problem u zadržavanju razine i kvalitete zaposlenosti, nedovoljnu informiranost o najavljenom privatizaciji Uljanika u koju želi biti uključen kao aktivan i odgovoran socijalni partner.

8. POSLODAVACI

8.1. HUP

Prema saznanjima Hrvatske udruge poslodavaca (HUP), poslodavci članovi HUP-a, kao i svi ostali poslodavci sa područja Istarske županije u velikoj većini u potpunosti poštuju odredbe Zakona o radu, važećih kolektivnih ugovora, pravilnika o radu kao i sklopljenih ugovora o radu sa svojim radnicima. Određeni, vrlo mali broj poslodavaca ne poštuje u cijelosti navedene propise. Obzirom da se takvi poslodavci nalaze u izrazitoj manjini u odnosu na ukupan broj poslodavaca, HUP - Regionalni ured u Rijeci se protivi stvaranju slike kako poslodavci u cjelini ne poštuju propise iz područja radnog ili fiskalnog zakonodavstva; pogotovo što takvi poslodavci predstavljaju nelojalnu konkurenciju i narušavaju ugled gospodarstva u cjelini.

HUP je kroz svoje djelovanje u više navrata izrazila protivljenje takvoj praksi, odnosno izrazila neslaganje s poslovanjem gospodarstvenika koji krše odredbe Zakona o radu i kolektivnih ugovora, primjerice prijavljuju radnike na minimalnu plaću ili rade na crno. HUP ističe svoju spremnost da svaki od tih pojedinačnih slučajeva kršenja prava raspravi i sudjeluje u rješavanju problematike sa socijalnim partnerima, u prvom redu pred Gospodarsko-socijalnim vijećem Istarske županije.

U posljednje vrijeme postoji određeno povećanje broja ugovora o radu sklopljenih na određeno vrijeme, a što se često od strane radnika i sindikata navodi kao problem, odnosno čak i kao kršenje Zakona o radu.

Zakon o radu dopušta poslodavcima da iznimno sklapaju ugovore o radu na određeno vrijeme za zasnivanje radnog odnosa čiji je prestanak unaprijed utvrđen objektivnim razlozima koji su opravdani rokom, izvršenjem određenog posla ili nastupom određenog događaja. Poslodavci koriste ovu odredbu da, uz ispunjenje navedenih zakonskih razloga, s radnicima sklope ugovor o radu na određeno vrijeme. Hrvatsko gospodarstvo mora biti fleksibilno i spremno odgovarati zahtjevima tržišta EU. Kao jedan od preduvjeta za to je i fleksibilnost tržišta rada, odnosno omogućavanje poslodavcima da radnike zapošljavaju sukladno potrebama. Stoga je pred poslodavcima zadatak da, zajedno sa socijalnim partnerima, pronađu pravu mjeru između fleksibilnosti i sigurnosti rada.

Veliki broj poslodavaca s područja Istarske županije se bavi djelatnošću ugostiteljstva, te ih pored ostalih propisa obvezuje i Kolektivni ugovor ugostiteljstva, sklopljen 2002. godine. HUP smatra važnim istaknuti da se, sukladno podacima koji su potkrijepljeni i izvješćem inspekcije rada, odredbe predmetnog Kolektivnog ugovora poštuju gotovo u cjelosti, kako na području cijele Republike Hrvatske, tako i na području Istarske županije.

8.2. HGK – ŽUPANIJSKA KOMORA PULA, Sektor za makroekonomske analize

Temeljni čimbenik gospodarskog i svekolikog društvenog razvoja je radna snaga. Budući gospodarski razvoj, školstvo, obrazovanje, zdravstvo i mirovinski sustav, nemoguće je projicirati bez potpunijeg uvida u dosadašnja demografska kretanja stanovništva, trendove zaposlenosti i nezaposlenosti i bez ocjene dosadašnjeg radno-socijalnog zakonodavstva.

U proteklih petnaestak godina i Istarska županija u velikoj mjeri slijedila sudbinu hrvatskog gospodarstva, što znači da su se sve posljedice tranzicije gospodarstva, tada odabranog modela pretvorbe i privatizacije koji je potom proveden u tijeku Domovinskog rata; politike deindustrijalizacije zemlje; raspada agroindustrijskih kombinata; kao i kasnije kontinuirano vođene rigidne makroekonomske politike od strane Vlade Republike Hrvatske u punoj mjeri odrazile na sve aspekte tržišta rada.

Gospodarstvo Istarske županije se, također, devedesetih godina naglo suočilo s gubitkom tradicionalnih tržišta, gospodarskom recesijom, s 50%-tnim padom industrijske proizvodnje, s rastućom spiralom nelikvidnosti generiranom nelikvidnošću globalnog sustava kojom su bile zahvaćene i središnja država, njena ministarstva i poslovne banke; potom sa sve većim financijskim gubicima u poslovanju i posljedičnim stečajevima i likvidacijama trgovačkih društava; s općim padom zaposlenosti, odnosno pojavom velikog broja tehnoloških viškova radnika, kao i s brojnim kolektivnim i pojedinačnim otkazima radnika.

U tako stvorenom gospodarskom scenariju i makroekonomskom okruženju koje je politikom tečaja kune favoriziralo trgovinu i uvoz, a destimuliralo proizvodnju i izvoz; u Istarskoj se županiji u posljednjih desetak godina značajno izmijenila struktura njenog gospodarstva. Od nekadašnjih oko 160 bivših društvenih poduzeća koja su ušla u proces pretvorbe i privatizacije, danas je u Istri stvorena nova gospodarska struktura s oko 6.900 trgovačkih društava koja su 99% u privatnom vlasništvu i u kojima je prisutan stalni trend povećanja udjela uslužnih djelatnosti. U tom razdoblju je istodobno, uslijed neizbježne globalizacije, u Istru ušao i strani kapital sa svim svojim pozitivnim i negativnim efektima.

Sveukupno gledano takva novostvorena gospodarska struktura u kojoj, s obzirom na veličinu, dominiraju mala i srednja poduzeća (97,3% svih gospodarskih subjekata), je s jedne strane amortizirala nastali problem nezaposlenosti čija je stopa pala na oko 7-8%, ali je isto tako znatno zaoštrila pitanja statusa zaposlenih djelatnika. Značajan dio poslodavaca, naročito u malim tvrtkama, ne poštuje kolektivne ugovore, izigrava i zakida radnike, čemu pogoduje hrvatsko radno zakonodavstvo koje nedovoljno štiti interese radnika i nedovoljno sankcionira sivu ekonomiju. Osim toga, evidentan je problem nedovoljnog broja inspektora rada.

Za prevladavanje gore naznačenog nepovoljnog stanja HGK ŽK Pula predlaže:

- Konačno definiranje razvojne strategije hrvatskog gospodarstva koja bi trebala biti zasnovana na izvozu, proizvodnji i turizmu, a ne kao dosad na monetarnoj stabilnosti i uvozno-trgovačkoj orijentaciji, u čijem sklopu bi se jasno trebala definirati i veća socijalna odgovornost poduzetnika.
- Radi provođenja nacionalne razvojne strategije, kao i provođenja nužnih reformi na planu socijalnog i radnog zakonodavstva, ne samo radi ulaska Hrvatske u EU, nužno je ostvariti puni socijalni dijalog između Vlade, poslodavaca i sindikata.
- Budući da su dosad bili vrlo skromni učinci mjera aktivne politike zapošljavanja, država bi trebala znatno više financijski stimulirati novo zapošljavanje.
- Kako su siva ekonomija i rad na crno jedna od glavnih prepreka novom zapošljavanju, istu bi trebalo energično suzbiti (ne samo deklarativno), pri čemu bi inspekcije rada valjalo kadrovski pojačati, tehnički bolje opremiti i decentralizirati s državne na županijsku razinu.
- Iako je porezno opterećenje hrvatskog gospodarstva u zadnjih 6-7 godina objektivno smanjeno (1999. iznosilo 41,5%, dok je danas 37,3%) ono je još uvijek relativno visoko. Porezi i doprinosi na plaće i iz plaća zbog metodologije obračuna realno iznose 50%, što znači da i tu postoji prostor za njihovo daljnje smanjenje.

Što se tiče budućih trendova na planu tržišta radne snage u Istarskoj županiji, može se očekivati smanjenje broja radnog kontingenta stanovništva koje je prema popisu iz 2001. iznosilo 135.445 osoba, odnosno aktivnog stanovništva 95.694, iz razloga što nam je vitalni indeks kontinuirano u padu (svega 75) i što se iz godine u godinu produžava životni vijek stanovnika naše županije.

To znači da bi, s očekivanim pozitivnim razvojnim efektima na nacionalnom i naročito na regionalnom planu u vidu dovršetka krupnih infrastrukturnih projekata (Istarski Y, plinifikacija, VSI Butoniga), te provedbom Master plana istarskog turizma i aktiviranjem 15-tak poduzetničkih zona u Istri, Istra u daljnjih desetak godina realno mogla smanjiti nezaposlenost ispod 5%, te čak biti regijom u koju će se uvoziti radna snaga.

8.3. Obrtnička komora Istarske županije ocjenjuje iniciranje rasprave o položaju radnika (radno aktivnog stanovništva) dobrodošlom i korisnom. Mišljenja je da je potrebno problemu prići cjelovito i sagledati sve aspekte, odnosno stanovišta – svakako zaposlenika, ali i poslodavaca. Logično je da se problemi poslodavaca, osobito visina davanja, rada na crno i neplaćanja reflektiraju i na zaposlenike.

U Istarskoj županiji je na dan 03.04.2006. godine bilo aktivno ukupno 8.818 obrta, koji su zapošljavali ukupno 18.209 osoba (vlasnici i zaposlenici). Obrtnici svojim radom obavljaju djelatnost, te je njima ista radni odnos, ali s gledišta tržišta rada, oni su i poslodavci.

Cijena rada sa stanovišta zaposlenika objektivno je niska, zbog visokih davanja iz i na bruto plaće zaposlenika od 37,3% i poreza od minimalno 15,0% (u Puli još i prirez 7,5%). Drugi razlog jesu tržišni uvjeti koji otežavaju ostvarivanje prihoda, a osobito problem loše naplate, odnosno zaštite vjerovnika. Česte su i promjene u poreznom sustavu i uvođenje novih doprinosa, koje unose nesigurnost u poslovanja zbog poteškoća u planiranju budućeg poslovanja.

Izdaci iz plaća zaista su veliki, posebice iz razloga što se sadašnjim izdacima financira postojeće stanje (osobito umirovljenici), a zaposleniku nitko ne jamči da će netko drugi izdvajati sredstva za njega, kad on bude u mirovini. Glomazni državni aparat, uključujući i različite državne fondove i agencije svakako treba financirati, ali ne na način da se odredi koliko im je potrebno, pa da se taj dio oduzima od privatnog sektora.

Rad na crno smatra velikim problemom. Hrvatska obrtnička komora već dugi niz godina nastoji potaknuti rješenja koja bi osigurala smanjenje nelegalnog poslovanja, a time i pritisak na legalno obrtništvo i poduzetništvo. Sačinjen je prijedlog Zakona o suzbijanju rada na crno, koji je upućen Vladi Republike Hrvatske.

Problem rada na crno generiran je malim plaćama i visokim troškovima života (na primjer, Pula je konstantno u vrhu najskupljih gradova u Hrvatskoj), te su radnici na neki način prisiljeni tražiti dodatnu zaradu radi osiguranja normalne egzistencije. Zamahu rada na crno pridonosi i otvoreno tržište bez odgovarajuće kontrole, čime se, primjerice u graditeljstvu, velikom broju stranih državljana omogućava nelegalno zapošljavanje.

Sveukupan rad na crno, po cijenama istim ili neznatno nižim od cijena legalno registriranih obrtnika, koji su porezni obveznici i uredno plaćaju svoje radnike; čini legalnim obrtnicima nelojalnu i nelegalnu konkurenciju, koja ih prisiljava na rad ispod ekonomski opravdanih cijena i preživljavanje, i na taj način pridonosi teškom položaju zaposlenika. Pri tome inspekcijske službe često nemaju zakonskih osnova za kontrolu i zatvaranje neregistriranih subjekata, već se kontrole vrše samo na registriranim subjektima. S druge strane, kazne za relativno sitne prekršaje ponekad su vrlo oštre.

Sustav školstva također se teško prilagođava potrebama gospodarstva te se često, umjesto osluškivanja potreba tržišta i gospodarskih subjekata, školuju kadrovi za suficitarna zanimanja, a dobar dio ih kasnije završava upravo radeći na crno.

ZAKLJUČNO

Prema Popisu iz 2001. godine, radni kontingent u Istarskoj županiji čini 65,64 %, a aktivno stanovništvo 46,38 % od ukupnog broja stanovnika.

U proteklih 15 godina, na tržištu rada u Istri je zabilježeno povećanje broja zaposlenih za 2,6 %; smanjenje broja nezaposlenih za 30,9 % te smanjenje stope nezaposlenosti sa 10,68 na 7,44 %.

Najviše je zaposlenih u prerađivačkoj industriji; trgovini i servisima te hotelima i restoranima; a najmanje u rudarstvu, ribarstvu i poljoprivredi. Prosječna isplaćena neto plaća je bila u 2005. godini 4.163 kn; što je za 46,5 % više nego u 1999. godini.

U 2005. godini su prosječno bile nezaposlene 6.284 osobe.

Proteklih petnaestak godina i Istarska županija je slijedila sudbinu hrvatskog gospodarstva, što znači da su se sve posljedice tranzicije odrazile u punoj mjeri i na tržište rada. Proces prilagodbe poslodavaca i zaposlenika nije bezbolan, te dolazi do povrede prava i obveza iz radnih odnosa.

Poslodavci su suočeni sa sve oštrijom konkurencijom za opstanak na tržištu i potrebom smanjenja troškova; a zaposlenici se moraju prilagoditi novim trendovima na tržištu rada: ulasku stranog kapitala, većoj mobilnosti, cjeloživotnom učenju i sl.

Globalizacija donosi nova pravila ponašanja, zaoštava konkurenciju do krajnjih granica i sve je teže održati korektnost odnosa poslodavaca/kapitala i zaposlenika, pri čemu ključnu ulogu ima zakonodavac.

Zbog poboljšanja sadašnjeg stanja na tržištu rada potrebno je

na nacionalnoj razini:

- što hitnije definirati razvojnu strategiju hrvatskog gospodarstva;
- izvršiti reformu zdravstvenog i mirovinskog sustava;
- izvršiti reformu obrazovnih programa za školovanje kadrova sukladno potrebama gospodarstva;
- povećati osnovni osobni odbitak, s ciljem poreznog rasterećenja plaća, kao najbolji način zaštite najnižih dohodovnih razreda;
- preispitati kriterije i obveze poslodavaca u uvjetima korištenja poticajnih mjera za zapošljavanje;
- preispitati odredbe u propisima koji inspektore obvezuju na obavljanje nadzora po svakom podnesku fizičke ili pravne osobe o povredi propisa koji reguliraju radne odnose, te tehnički i kadrovski ojačati Inspekciju rada;

na regionalnoj razini:

- bolje povezivanje relevantnih institucija uvođenjem sustava kontinuirane suradnje i dijaloga (GSV);
- daljnji razvoj i ulaganja u poduzetničku infrastrukturu (poslovne zone, parkovi, programi financiranja i sl.) te
- razrada i provedba programa informiranja i edukacije za zapošljavanje i samozapošljavanje.

Tek tada, sinergijom aktivnosti na obje razine, moguće je očekivati povoljnija kretanja u oblasti radnih odnosa, povećanje životnog standarda stanovništva i brži gospodarski razvoj Istre.